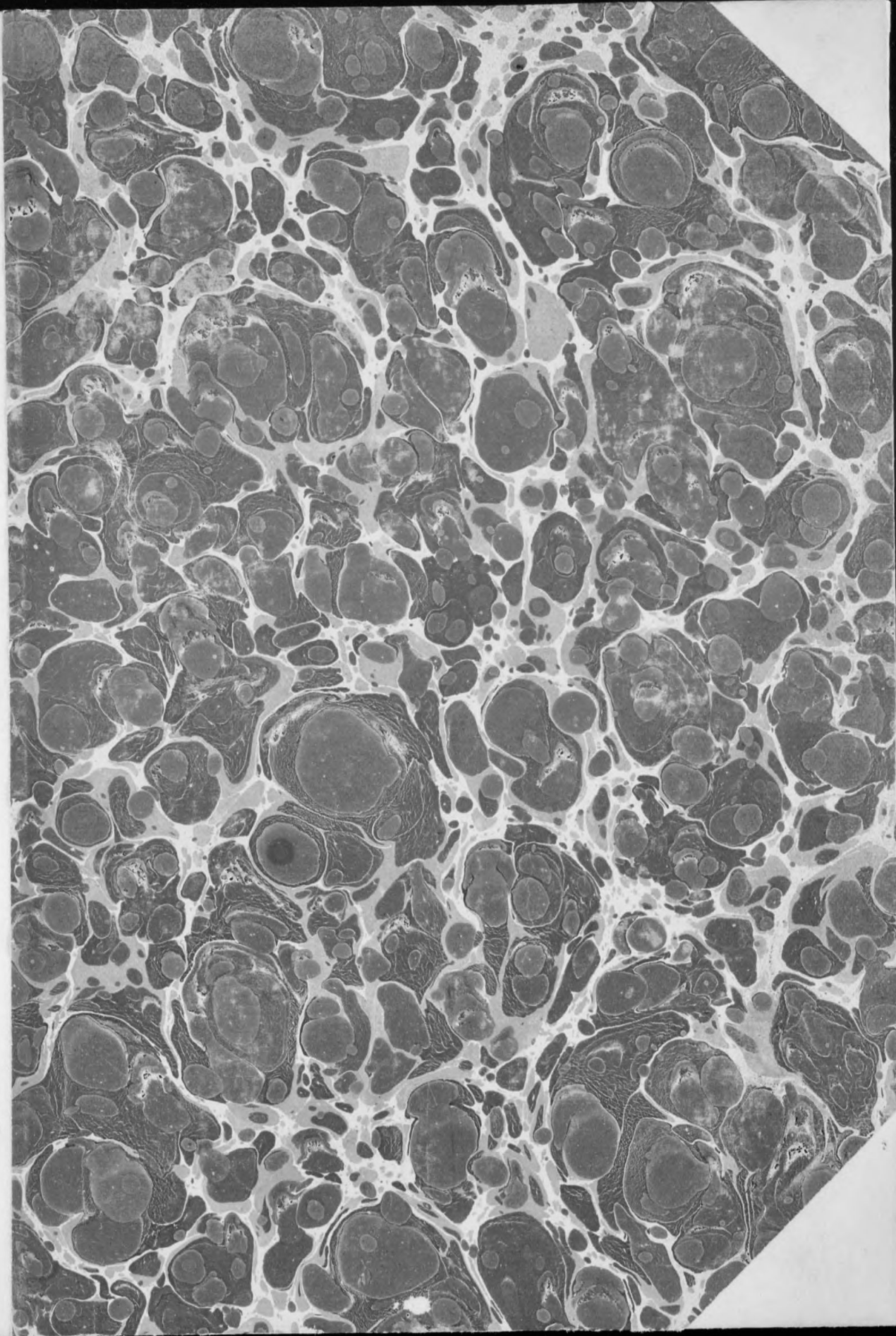

UBL: BKNOOG 2

Boekenvoelen
2

18002

DE VROUWE-PEIRLE
OFTE DRYVOUDIGE
HISTORIE

[Helena de Verduibige /
Van Gyseldis de Zagtmoedige /
Florentina de Getrouwe /

Alle dry aenzienelyke in veële deugden, maer meest in lydzaamheid,
die zy in tegenspoed, overlast, en beproevinge getoont hebben.

Genomen uut de oude Hystorie / ende nieuwelÿk tot pzoftt der
Jongheyt overzien / byeen-bergabert ende zeet verbeterd.

Ende verciert met verscheyde schoone Figuren.

• A N T W E R P E N ,

By J. H. HEYLIGER, Boek-drukker op de groote Merkt in de Pauw.

VOOR-REDEN.

Alle blyde zinnekens, alle reyne conduytkens,
Die geërne in het Priëel vol zoete spruytkens,
Hem verwandelen om der bloemkens Jeugd,
Alle de oude Geesten bied haer viertuytkens,
Zoo plukt de Bloemkens, smaect de fruytkens,
Want elke jeugd daer word in vreugden verheugt,
Elk Konstenaer spreëkt van konst en deugd,
Maer die minst weët (alzo men dagelyks hoort)
Die blameértze meest, nogtans gy meugt,
Die Materie wel leëzen ongestoort.

Nu als ik overdenke de Goddelyke kragt,
Wat de Goddelyke gratie heëft bedagt,
Aen hooge, aen nedere, aen groote en kleene,
Zoo bevind ik dat niemand heëft die magt,
Om te wederstaen 't zy dag of nagt,
Zynder groote Ordonnantie al in het gemeene,
Zoo men hier vinden zal in deëze Historie reene,
Hoe Maegden schoon en deugdelyk,
Gaen doólen in groote ellende alleene;
Om dat zy vervolgt worden ondeugdelyk.

Naer het duyfter den dag verklaeren doet,
Naer den regen komt den klaren Zonne-schyn,
Naer het leëven komt sterven (het herte bezwaeren moet)
Naer sterven komt zalig of verdoemd zyn,
Wel hem die zyns levens termyn,
Besteëd heëft in Gods behaegen;
Dat men van zyne deugden fyn,
Naer zyne dood zal pynen te gewaegen,
Hy is te beklaegen, die naer ondeugd,
Pynt te jaegen: want hy is onvreugd,
Zynder eeren, ende van de eeuwige vreugd.

MILDER NED.
LETTERKUNDE
TE LEIDEN.

HET EERSTE DEEL DER VROUWEPERLE HELENA DE VERDULDIGE,

Dogter van Antonius Koning van Schytien, de welke twee-en-twintig Jaeren in groote verduldigheyd gedooft heëft.

Helena word geboóren, en tot haere Jaeren gekomen zynde, haeren Vader verzot op haere schoonheyd, verzoekize ten houwelyk.

In vroezede tÿden was in Italië eenen Patriarch / wiens Zuster ten houwelyk had den Koning van Schytien. Als deëze bezugt was / zond den Koning Antonius haeren man eenen Wode aen zynen Zwager den Patriarch / om te bzaegen hoe hem liefste dat men het kind noemen zoude / als God het selve zoude laeten aen den dag komen. Den Patriarch ontbood wederom: Ik 't eenen zoone men zal het Constant herten. Ik't eene dochter / men zal het Helena noemen. Als nu den tÿd der natuere volbragt was / haerte de Koningin een dochterken / dat Helena genoemd wierd. Die wies op in alle goetbruytigheyt en deugden; en wierd na het lichaem zoo schoon / dat men haers gelyk niet hond. Als Helena 15 jaeren oud was overleed haer Moeder / en den Koning nu zonder wyf zÿnde / zond boden in alle landen / om booz hem een vrouw te zoeken / die zoo schoon waer als zÿne dogter Helena; maer zulke hond men nergens. Overzulks wierd hy ten lesten met waebeliefte ontsteeken op zÿn dogter / en dagte die te neemmen tot een huwbrout; 't welk hy haer ook te kennen gaf / maer zy daer af verschrikte zÿnde / biel booz hem op haere knien / en zende al weenende: O liefsten Vader zÿt beter beraden; men bind vrouwen genoeg die gy met God en met eeren moogt trouwen / al en troutot gy met my niet tot berdoemenis van onzer heude zielen. Ik bzaege daer niet na / antwoorde den Vader; ik zal u trouwen wie het lief of leet is. Toen zende Helena: weët Vader dat ik liever wil sterben dan u te trouwen. Op deëzen tÿd heldgerden de angeloobige de Stad Napels; boort het welk den Patriarch ontbood den Koning Antonius zÿnen Zwager en had hem om huftand / waer toe den Koning zig haestelk gereed machte met alle zÿn krygsmacht en trok na Napels; alwaer den Patriarch hem wilkom hiet. Toen zende den Koning: O weerbigen Vader / ik ben hier gekomen om u te helpen /

4
en uwe vanden te berjaegen: dat hoop ik te doen (wille God) eer wy scheyden / beschouwend dat gy my eene bede toestaen zult / als den dozlog gedaen is / anders begeire ik niet booz mnen arbejd / en wilt gy't niet doen / zoo zal ik terstond van hier reysen zonder u te helpen. Als den Patriarch dit hoorde / besloofde hem zyn bede toe-te-staen; want hy meynde dat hy geen onredelike zaekke begeiren zoude. Nu was den Koning berbisjd; en zig bereyd hebbende om te scryben / trok upt Napels / en sloeg zoo bzeesseljk op de ongelovigen / dat zy de blugt moesten neemen en de Stad Napels in bzeede saeten. Koning Antonius aldus het veld keshouden hebbende / kwam weder te Napels en zeyde tot den Patriarch dat hy wilde na hysg keeren: en begeirde't geene dat hy hem beloofst had. Den Patriarch zeyde: Begeirt dat gy wilt / het zal u geschieden. Doen spzakh den Koning: Ik begeire dat gy my toelaet te trouwen Helena myne dogter uwe Nigte. Den Patriarch dit hoorzende / zeyde: Lieben zwager / verzoekt een ander bede / want deezze is tegen God en reden. Den Koning zeyde: Ik begeirt niet anders / gy hebt beloofst myne bede toe-te-staen / en wilt gy't niet doen / zoo zal ik van Napels niet scheyden / voer dat ik heb de Stad geplundert en bertwoest.

Hoe den Koning wederkeerende van Napels, zyne dogter Helena wys maekte dat hy verlof hadde om haer te trouwen.

Als den Patriarch dit hoorde / was hy zeer t'ontzeden: Oberdenkende met wat middelen hy zynen zwager die onredelike begeirten zoude mogen upt het hoofdstreken; en heeft naer veel woorden en redenen zoo veel gedaen dat hy van den Koning een maend uptstelg berkreegen heeft; hoopende dat daer en-tusschen ict zoude oberkomen / waer booz des Konings zinnen mogten veranderen. Dus is den Koning boezbig wedergekeert na Constantinopelen / denkende dat hy wel een maend uptstelg berbzagen zoude / maer onbetwogen oberwonden hem sijn lusten; en begon te berzinnen waer mede hy tot zyn boornemen zoude geraeken. Hy heeft van zels bzeieben geschzeeden / en bezegelt als

oft hyze van den Patriarch berkreegen had.

De Constantinopelen by zyn dogter komende / heeft zy hem bzeindeljk willekom geheeten. Hy namze by de hand / en zeyde met balscher herten: Liebe dogter / gy zyt alleen die mijn hert bemint boven alle bzuutwen der wereld: En ik zal u trouwen / want den Patriarch uwen Som heeft my't toegelaten / en hy toonde haer de bzeieben. Doen zeyde Helena: Ik geloof niet dat den Patriarch toelaeten mag dat tegen de Wet Gods is: Daerom zal ik u niet trouwen / al zoud gy my het een lit van het ander doen trekken. Na deezze en meer andere woorden bede den Koning zyn dogter slaepen gaen: En gebood het Hof te beschangen met Capstien / want hy 's anderdags trouwen wilde.

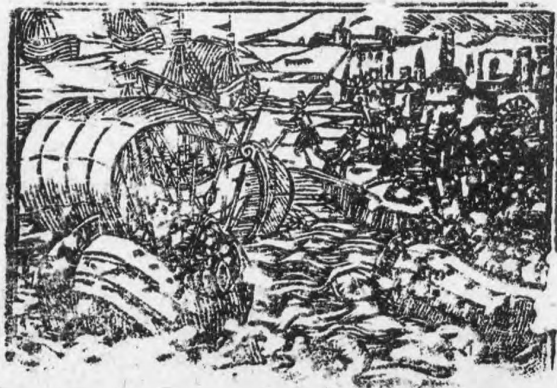
Helena half mismoedig vertritt in haer kamer, en ontvlugt haeren Vader 's nachts te Schepe.

Helena verstaen hebbende haers Vaders meyninge / is van hem gescheyden / en in haer kamer gegaen / maekende met schrypen en bzingen der handen groot misdaer. Clarisse haer kamenier dat ziende / wilde haer bertroosten / maer Helena wilde daer niet na hoozen; maer grypde een zweird dat in haer kamer hing / zeyde met selle woorden tot Clarisse: Meemt dit zweird en doot my daer mede / of ik zal u het zelve in't hert steken. Mehzoutu / zeyde Clarisse / weent niet meer / ik zal u goeden raed geeben om uwen Vader t'onthomen: Laet ons op de haben gaen; huert daer een Schipper die u na een ander Land boert / en zoo moogdy uwen Vader ontblieden. Deezzen raed dogte Helena goed en diensvolgens zonder lang te beraeden nam zy enen gouden mantel om en gasaen Clarisse een koffertken goeds en ging met haer na de haben tertwyl't hof sliep. Hier ontwekte zy enen schipper / tot wien Helena zeyde: staet haesteljk op / en boert my met uw schip in een ander Land / daer gy wilt. Den schipper zeyde: mehzoutu / dat durbe ik niet doen / want uwen Vader meynt u te trouwen; en waer't dat hy't ber nam / als ik wederkeerde / hy zoude my doen booden. Helena zeyde: Bziend ik zal u zoo veel goed geeben / dat 't u niet van noode zal

zyn / hier weder te komen. Mehzoutu zeyde den schipper: zoo zal ik u voeren daer het u belieft. Zoo is van Helena met de oogen vol traenen van Clarisse gescheyden en weggebaeren; maer Clarisse wederkeerende in't hof / ging op haer bed liggen slaepen. Des mozgens boezg zond den Koning Antonius zynen kamerling tot Helena / om te zien of zy gereed was / want hy haer berbejdde om te trouwen. Den kamerling klopte boer haer kamer / maer niemand spzakh'er; waerom hy klofel zoo hard op de beure stiet / dat Clarisse daer af ontwaekte / en bzaegde wie daer klopte? Den kamerling zeyde: Den Koning boert Mehzoutu Helena bzaegen of zy gereed is? Dat sy haesteljk tot hem komt want hy haer berbejd. Doen liet Clarisse den kamerling in: en gaende met hem aen Helena's bed / hief de gozdhnen open / en regt of zy niet anders getweeten had / dan of zy nog sliep / en begon te breenen / zeggende: Enlaeg! waer mag Mehzoutu zyn dat ikze niet binde. Als den kamerling dit zag / ging hy't terstond zeggan aen den Koning. Den welken dit verstaende wierd gesjeel gestoofz en liep straks

5
tot haer kamer / bzaegende aen Clarisse waer zyne dogter was? Deezze zeyde dat zy het niet wist. Daer ober den Koning haer bede hangen / en zeyde: Ten zy dat gy my myne dogter wijst / ik zal u doen stercken. Doen wierd Clarisse verbaert en ballende op haer knien bad zy haer sijn genade / en zeyde: Meer Koning ik zal u de waerhejd zeggan van uwe dogter. Sisteren abont als wy slaepen gaen zonden / wilde zy haer zelve dooden / dat ik nauweljk konde keeren: daerom ik zeyde haer / dat het beter was dat sy weg ging / en een Schip huerte / baerende op Gods gelenbe; volgens deezzen raed is sy te schepe gegaen / en weg gebaeren. Als den Koning dit hoorde wierd hy toornig / en bede Clarisse verbzanden / zweirende by zyn kevon / dat hy niet meer rusten zoude booz dat hy zyn dogter had gebonden. Oberzulk had hem gezeed maekende met Schepen en krsjg-bolk / trok hy weg om Helena te zoeken: de welke hy eerst naer den loop van twee-en-twintig jaeren heeft konnen agterhaelen / alsoo gy upt het verbolg deezzer Historie bzeeder hoorzen zult.

Hoe Helena te Sluys in Vlaenderen aenkam, en korts wederom ter Zee trok, daer de Roovers haer namen; zy komt doer schip-braek in Engeland aen.

DE schoone Helena is naer veel zand met het schip aengekomen booz Sluys in Vlaenderen; waer zy den Schipper wel

ketact heeft / en van hem dozlof genomen. Daer na ging zy na een kloofsteken / daer Chyftene Annen in woonden ander bes

tribuet van den Heere van Sluys. Als Helena dit Klooster naederde / begonsten alle de kloostkens te luyden. De Nonnen daer af verwonderd zijnde / liepen allegader upt om te zien / en ziende haer van den Zee-kant af komen / gingen haer te gemoet en ontsinggenze zeer serstelyk / zoo dat Helena zig verwonderde / en zeyde zulks niet weerdig te zyn. De Nonnen baden haer dat zy by hun wilde blyben; 't welk Helena hun toestond / en ging met hun in het Klooster / blyvende daer zoo lang tot dat het den Prinse heeft vernomen / den welken zijne boden zond in dit klooster / gebiedende dat men hem Helena torzenden zoude / of zoo niet / dat hy het klooster zoude in hand doen steeken. Als Helena verstonde dat het klooster om haer zoude in last komen / heeft zy terstond oozlof genomen aen alle de Nonnen / die zeer boedig waeren / en is weder na den Zee-kant gegarn / daer zy een schip vond met kooplieden / die zy om Gods wille bad dat zy haer dog mede hoeren wilden; 't welk zy geerne deden. Maer eplac! koztg daer naer als zy met deeze kooplieden op de Zee was / ontmoette hun een Hoof-schip / dat hun zoo bzeefelyk beogt / dat zy van de Hoovers berwonnen en genomen wierden. De kooplieden smeeten zy alle ober boozd in 't water / en behelven niemand te spde van alle Helena / die den kapitayn in zyn schip nam / hy greepze in zyn ermen / en kustze aen haeren mond / daer Helena gein tegen geweest had / maer zy konde het niet beletten. Zy viel van booz den Capiteyn op haer knien / hem bidbende dat zy eerst haer gebieden moyt spzeeken / eet zy haer eere en maegdom verlooz: 't welk haer den kapitayn ten lesten toeliet. Zoo viel van Helena beangst op haer knien / en riep God aen met een buerig en aendagtig herte / zeggende:

Gy weet wel / o mynen God waeragtig / Dat ik ontbloeden ben met zinnen boozdagtig / Maer my te beschermen en ben ik niet magtig / Zonder uwen goedertieren onderstand kragtig /

Dat ik nu binaereste ben verwagtig / Gelyk andere / o Hemelschen Regent! Uwe Godlyke Oogen tot mywaerts wend / Ende wilt my uermhertelyk houden ongeschend /

Schoed my toch / o Heere der Heeren / Van dees onzupper hoeden hier ontrent / Opdat ik blyvende in myn eere / Mag uwen Lof altyd vermeerren.

God heeft het gebed van deeze bedrukte maegd verhoort: En heeft terstond een geweldig storm-weder laeten opstaen / waer booz het schip wierd in stukken gesmeeten / en alle die daer in waeren berdzonken. Maer Helena bleef blytende op een stuk van het schip twee dagen en twee nagten / en kwam met den bloed in Engeland aen eenen boomgaerd / daer de takken van de boomen ober het water hingen / van welke Helena eenen bast-greypende / trok haer met den zelven te land / en ging in den Hof zitten rusten.

Hoe den Koning van Engeland Helena vond in den Hof zitten, en haer rouwde.

Als nu Helena byna dood in den boomgaerd zat / kwam daer vrendzich den Koning van Engeland te passeeren met zijne Edeken / en bond die schoone maegd daer zitten / tot de welke hy zeyde: Jongvrouw / hoe komt gy hier en wie heeft uwe kleedeyen alzo verdozben? Helena antwoozdde hem: Heere / bzaegt my nu niet merr / maer doet my een luttel boozd geven / of myn herte zal van flautote bezwyken / en met dien viel zy in onmagt. Den Koning hief haer hoofd in zynen schoot / en stak haer eenig kruyd in den mond / zoo dat zy weder bekwaam. Doen bzaegde haer den Koning andermael / hoe haer kleedeyen zoo besnykt waeren? Helena antwoozdde: Ik was in een schip met kooplieden op Zee / daer ons de Hoovers oberwonnen / doobende alle die in 't schip waeren behjalden my / daer naer wilden zy my verkrachten en onteeren maer daer kwam enen grooten storm / die 't schip in stukken sloeg; en zy berdzonken alle die in 't schip waeren op my na / die twee dagen en twee nagten op een stuk van 't schip gebzeeden heb / di dat ik hier in deezen boomgaerd aengekomen ben.

Als den Koning dit hoorde / had hy medelyden met haer; en haer op een peird zettende bzozte binnen Londen; want hy dogte dat zy een welgebooze maegd was / en van Edel geslagte / aengezien dat zy met goude laken gekleed was. Doen Helena een wylle tyds in 's Konings Hof gewoont had / zoo bemerkte hy haer deugdelijke zeden: En gaende eens met haer wandelen / bzaegde haer van wat land zy was / en van wat afkomst; Zy viel op haer knien / en zeyde: Heere / belgt u niet / om dat ik myn geslagt niet noeme: maer tegen myn Vaders wil ben ik upt myn land geblugt / want hy my booz geweld trouwen wilde / en ten albug by gebal in uw Ryk gekomen. Den Koning bagte dat zy moeste een edele dogter wezen / gemerkt de goede manieren die in haer bleeken. Hy hiefze op van d'aerde / en zeyde: Jongvrouw / gy dankt my weerdig te zyn een Koninginne / daerom beloobe ik u te trouwen / en te maeken Koningin van Engeland. Helena viel weder op haer knien / en zeyde: Heer Koning hy uwe gratie / het waer onwylshend dat gy my trouwen zoude / die niet weet wie ik ben / of van wat Land; en ik heb anders geen goed / dan de kleedeyen die ik aen heb. Doen namze den Koning met de hand / en zeyde: myn uytberhooze Vrouw / ik heb goeds genoeg booz ons denbe. Daer naer ging den Koning in zyn Paleys daer zijne Moeder was en zijne Heeren / tot wie hy zeyde: Ik wil dat gy-lieden alle aen deeze Maegd zoo veel eere doet als aen my zels; want ik wilze trouwen / en maeken Koningin en Vrouw van al dat myne kroone toebehoort. De Heeren antwoozdden alle te saemen: Heer Koning wat u belieft / dat belieft ons. Maer d'oude koningin nam haeren Zoone op een zijde en zeyde gy slegt mensch / zyt gy dul of zo / dat gy deeze trouwen wilt / die heel de wereld boozloopen heeft. Indien gyze trouwt / ik zal u liepde zulk een spel berokken / dat gy 't uw leeben lang gebenken zult. Gelyk zy (eplac!) waer zeyde; want zy namaels zulken herbaerdy boozfelde / dat zy met zeden mans daerom berdzand wierd. Doen iszak den Koning: Zegt en

doet wat gy wilt / ik zalze nogtans trouwen. Hier mede scheydde den Koning van zijne Moeder / en gehooft het Hof na Koninglyken staet te berrieren en te behangen / en alles te hereghen. 's anderbags trouwde den Koning met groote eere de schoone Helena / daer groote feest om gehouden wierd tien dagen lang. Daer naer keerde elk weder na huss; en des Konings Moeder bertrou na Douchere tot haer Paleys; maer den Koning en de Koningin bleeben te Londen in blydschap leevende; want zy malkanderen hertelyk beminden. Dit geduerde ontrent twee jaeren lang / en Helena wierd bezugt van twee Zoonen / die namaels booz verbaerdy van des Konings Moeder / veel berdzietg leben met hun moeder / alzo gy nog hooren zult.

Helena komt in lyden doer het bedryf van de oude Koning nne.

Ontrent deezen tyd ontfing den Koning kinderen / dat eenen van zijne lieste bzienden bezogten wierd booz zyn byhanden. Oberzulks berepde hy een groate heerkragt / en stelde den Hertog van Clouftrre Kuwaert van Engeland. Hy liet ook maeken d'yn gelijke zilbere Zegelen: den eenen behield hy zels / den anderen gaf hy aen zijne Koningin / den berben aen den gemelden Hertog zijnen Kuwaert / hem bebedende al zyn goed en land; want hy hem boven alle zijne andere Heeren betrouwde. Daer naer nam hy oozlof aen Helena / den Hertog / en alle zijne Heeren / hun bebedende getrouw te willen zyn zynen volke en landen / en is weggebaeren. Daer zyn berrek kwam d'oude Koningin zyn Moeder / dikwyls in 't Hof / om Helena te bezoeken; want zy groot ging. Zoo gebiel het op eenen tyd dat Helena hy haer zittende / en met het hoofd op haeren schoot rustende / in slaep viel. Doen nam die oude tramafchele stillekens Helens Zegel upt haer booze; en als Helena ontwaekte nam zy aen haer oozlof; en bede eenen Goudsmit haeren / die den Zegel na maekte / daer niemand af wist dan zy en hy; en als den Zegel volmaekt was / doobde zy den Goudsmit / en wierp hem upt een beester in 't water. Daer naer stak zy den Zegel weder hemygh in Helens booze. A 4

Helena baert twee Zoonen, en de oude Koningin schryft valschelyk aen haeren Zoonne dat het twee Honden waeren.

NMer dat den tyd der natuere verbulst was/haerde Helena twee schoone Zoonen: die den Kruwaert zeer vlyde was/ en zeyde tot de oude Koningin/ dat hy't aen den Koning schryden zoude: 't welk zy ook geraeden heeft. Hy heeft dan eenen hobe gezonden met eenen brief/en hem beboolen dat hy dien zels aen den Koning bestellen zoude; maer de oude Koningin heeft den hobe te Doubere gewaagt/want hy daer booz moest reysen. En als hy daer kwam zoo wierd hy tot de oude Koningin gebzagt die hem zoo goede tier aendebe/ dat hy ban te beel bzmken in slaep biel. Doen nam sy de busse met bzieben/ en haalde daer ten brief uyt/ die den Kruwaert aen den Koning zond/waer in geschreben stond/ dat Helena was gelegen van twee frische Zoonen: en dien verbzand hebbende schreef eenen anderen/ hoe Helena misballen was van twee schroomelike honden; hem ontbiedende ter stond te schryben/ of menze booden zoude of niet. Deezzen brief bezorgelbe sy met den nagemaekten Zegel en stak dien in de busse van den hobe/ dughten zyne wreete. En als de hobe ontwaakte/reysde hy boozt. Boven dat bede de oude Berraedster de passagien wagten of daer iemand hen en reysde/ of van daer kwamen; zeggende dat zy altyd zeer verlangde om tiding te hoorzen van haeren Zoon. Dazig den hobe by den Koning gekomen zonder eenig berlies en heeft hem den brief gegeeben. Als den Koning dit valsch geschift las/wierd hy in zyn aenzigt rood van beschaembheyd/ en gaf het te kennen aen den Patriarch/ den Gom van Helena/ die doen by hem in't Lezer was. Deezzen daer af verwonderd zyn/ de/bzargde h in wat regiment zy was. Doen verhaelde hem den Koning hoe dat hy zyn Houtw in zyn Land gebonden had by een Fonteyn: dat zy uyt haer Land gebloeden was om dat haeren Vader haer neemen wilde tot een Wyf; en dat hy ze trouwde teg zyns Moeder's bank. Maer dat hy nooyt weeten

konde van wat Land of geslagte zy was. Den Patriarch dat hoorzende wierd van binnenen beroert en spzakt tot den Koning: Ma't uytwijzen uwer woorden dunkt my dat gy getrouwt hebt mijne Nigte/ mijns Zusters dogter/ die haer Land verlaeten heeft om dat haeren Vader haer trouwen wilde? en niemant weet waer zy verbaeren is. Den Koning was hier ober wat verblift; maer maekte groot misbaer/om de kwaede tydinge die hem geschreken was. Den Patriarch vertroostte hem/en zende: Weest te bzieben/misschien is het zoo niet als hier geschreben is; mogeljk heeft dit iemand gebaen/ om uwe huybzoutwe met leugenen tegen u te vermaeken/ het welk uwe eygen Moeder wel gebaen mogt hebben; want my dunkt dat het houtwen geschift is. Daer op zende den Koning: dat is zoo niet; want den brief was gezegelt met den Zegel/ die ik liet aen mijne huybzoutwe/ en aen den Hertog van Cloestre/ als ik de reysz aennaem.

Helena word ten onrecht veroordeelt om verbrand te worden.

Doen zende den Patriarch tot den Koning: Iemand mag den Zegel na gesneeden hebbe/baerom schryft dat men uwer huybzoutwe Drugten bewaere/ tot dat gy zels te Lande komt: en ik zal den brief met eenen mfiner boven afzenden/ opdat hy nergens belet worde. Den Koning heeft na des Patriarch's raed gebaen. Als nu den hobe by Doubere aenkwam/daer de oude Koningin haer bespieder's hield/ wierd hy van deeze aenbeird/ en boode de oude Koningin gebzagt; de welke hem in haer kamer leyde/en zoo misdeljk onthaelde/dat hy van dzonkenschap in slaep biel. Als dan nam zy den hobe des Konings brief af/ en verbzandbe dien/ na dat zy dien gelezen had/ en bede by haere Secretaris/ mijs belaste van groote giften/ eenen anderen brief schryuen/ beslastende daer in aen den Kruwaert/ dat hy Helena ter stond zonder eenig vertroeben verbranden zoude met haere twee kinderen. Deezzen brief heeft die valsche tramaschete toegezegt met den valschen Zegel/ en aen

den hobe heymeljk in zyne busse gesteken. Doen ging zy weder by den Secretaris/ en liet nog agt biergelike bzieben schryuen/ daer in het leste stond dat den Hertog niet laeten zoude te verbzanden Helena met haer twee kinderen/ op liff en goed/ want den Koning derljk hebzoogen was. Debe hy het niet/ zyne Majesteyt zoude't op hem verhaelen/en op alle die hem tot in het tiende sit bestonden. Dus is den hobe van daer geschryden/ en gekomen by den Kruwaert hem den brief gegeende. Den Kruwaert dien gelezen hebende wierd beschaemd/en bzagde: wie heeft u deezen brief gegeeben? Den hobe antwoorde: Koning Hendrik. Den Hertog spzakt/ gy liegt/ den Koning dagte 't nooyt/en den Hertog liet den hobe gebangen zerten/ tot dat hy de opregte waerheyd zoude weeten. Maer dat de oude Koningin nog agt bzieben had doen schryuen/ en met haeren valschen Zegel toegezegt: stak zy haeren Secretaris met een mes doob/ en wierp hem uyt eene venster in't water/ opdat haer berraedery verhoogen zoude blyben. Ter stond hier naer bede zy tot haer komen agt onbekende mannen: en besloofde aen elken tien Mark's Gouds te geeben/ booz dat eeniber eenen van de zelve brieven bzaegen zoude aen den Hertog van Cloestre/ hem zeggende dat zy kwamen van den Koning Hendrik/ dien zy te Hapels lieten/ 't welk deeze agt mannen ten heyligen zwooren te doen. De oude Koningin bede van alle dagen eenen van hun gaen met eenen brief aen den Hertog. Den Hertog dit zende wist niet wat doen/en ontbood de oude Koningin/zeggende haer noobig te hebben. Zy is tot hem gekomen/ dien haer zeyde: Ziet Houtw deeze bzieben/ ik durf die aen onze jonge Houtw niet toonen. Doen zeyde de oude berraedster: waerom? zy moet het doch eens weeten: ik zal ze haer wel toone/en ging met den Hertog tot Helena/ haer toonende des Konings bzieben. Als Helena die gelezen had/zeyde zy: Cylaes hoe mag dit komen/ dat de liebde die my den Koning in zyn vertrek betoonde/zoo verkeerd is! Dit hoorzende den Hertog en Maria zyne Nigte/ met meer

Houtwen die daer by waeren/ begonsten zeer te weenen. Maer de oude tramaschete vertroostte ze al-toesamen met een gebepnst herte. Cerwullen zy dus by Helena waeren kwam daer den berden brief/ die nog scherper bebel bede als de twee hooggaende. Doen ging de oude Koningin by Helena zitten/ en zende: Dogter/ zyt te bzieben: zoo lange als ik leebe zal u niet's misschieden/al zoude ik mijn leeben booz u waegen. Daer af wierd Helena een wepnig verblift/ maer 's anderdags 's morgens kwam'er nog eenen brief/ en na den noen eenen anderen; die van deeze zaek hoe langer hoe zwaerder bebel deden. Daer van den Hertog zeer boes wierd/en zeyde tot de oude Koningin: wat zullen wy doen met deeze zaak? Dat valsche Wyf antwoorde: de bzieben die mijnen Zoonne zond/zyn hoe langer hoe strenger/ober zulks wil ik 's my niet moepen/want ik zyn gramschap ontzien. 's Anderdags kwamen'er nog twee mannen/ elk met eenen brief. Boozd's nog ander tot negen toe/ waer af den besten den strengsten was. Als den negensten brief gekomen was/ is de oude Koningin na Doubere gereysd/ zeggende dat zy haer's Zoon's bebel niet langer weder naen wilde. Daer ober Cloestre zeer bezukt was; want hy bugte/waer't dat hy baerom liff en goed berliezen zoude: en nogtans wist hy niet hoe hy zyn Houtw het leeben zoude konnen beneemen. Doen zeyden des Hertog's Raed's lieben: Heere/ het is beter dat een houtw alleen sterbe/ aengezien dat het den Koning zoo liefst/ dan dat gy/ en nog honderd met u/ baerom sterben zouden; want indien den Koning tegen u oozlogde/ gy en alle uwe Dzienden waert baerom behooven.

Helena word de hand afgekapt; maer Maria van Cloestre, Nigte ofie Zusters dogter van den Hertog word voer Helena verbrand.

Als de Heeren dit aen den Hertog gezegt hebben/ ging hy tot Helena met berliesten brief/ en las haer dien geheel uyt met weenende ogen/zeggende: ik wilde wel dat ik nooyt gebooren waer/zoo zoude ik dit sel

werk niet volbragen / dat my den Koning
behoelen heeft. Daer op zeyde Helena : is 't
zoo myn man begeerte ik wil geerne sterben ;
maer het deert my zeer dat myne kinderken
sterben moeten / die niemand oont misbeden.
Och ! mogt ik mynen Heere spreken booz
mijn booz / ik zoude te liever sterben. Maer
laen ! neen Houtwe / zeyde den Hertog ik
moet mynen Heere een lit-teeken van u toon-
nen als hy komt / opdat hy niet zegt dat ik
een ander gebood heb. Doen sprak Helena :
Neem hier mijn hand met dekingen / die hy
gaf my groote liefde als hy my trouwde / dat
hy daer booz gebedt de groote selvend die hy
my lievoont. Den Hertog riep eenen zyn'er
knechten / en herhal hem Helens hand af te
snaen. Maer de gemeente van Londen dit
berneemende / wilde den Hertog dood-slaen /
want zy Helena zeer heminde om haere
deugd. Als den Hertog dit zag / leydde hyze
weder / en dachtze 's anderdags booz den dag
te verbranden zonder iemands weete. Albus

bleef van Helena heel den nacht by den Her-
tog met haer kinderken / alwaer grooten
rouw bedreeven wierd van al die daer waer-
ren / bezonder van Maria van Cloestre /
des Hertogs Digt / die zinneloos meende
te worden / en zeyde : als men haer Houtwe
ombzage / zy zoude haer zelve ook 't leeven
neemen. En viel op haer knien booz den Her-
tog / zeggende : Gom / doet my verbranden /
en laet Mevrouw de Koningin leeven. Den
welken sprak / dat mag niet wezen. Doen
zeyde zy : Gom laet twee kinderen maeken
van laken en andere dingen / die zal ik met
my draegen als gy my doet dooden : opdat
ik alzo Mevrouw met haere kinderen ver-
loffe ; 't is beter dat ik alleen sterbe / dan on-
zer hier. Zoo van Gom kiest hier van 't beste.
Helena dit hoorzende viel in onmacht booz
Maria van Cloestre / de welke met luyder
stemme riep tot den Hertog : Gom / leyd
Mevrouw daer zy by zy van de dood / en
dood my / want ik booz haer sterben wil.

Digte zeyde den Hertog / nabien gy booz
haer sterben wilt / ik zal uwen raed doen / en
hy liet haeren erm af-kappen / die hy by hem
zette in zyn slaep-kamer / maer Helens hand
bonden zy aen een van de kinderken : stel-
denze te saemen in een bootjen met byn hoo-
den en wat wijn / en lietenze bysben. Daer
naer wierd zyne Digt booz den dage ver-
brant / zoo dat niemand anders wiste dan
dat het Helena was.

Hoe Helena in eenen Bosch haer twee
Kinderen verloor.

Helena van in 't bootje zittende / heeft
zoo lang gebot tot dat zy kwam in Bri-
taniën aen een groot bosch / daer zy te land
ging met haer kinderken uit het Schip / 't
welk den derden dag wederkeerde te Lon-
den op de zelve plaetze waer Helena daer in
ging. Als Helena te land gegaen was / be-
gonze zeer beirlyk te klaegen / met weenende
oogen / en zeyde : d'allergetrouwste maegd /
des Hertogs van Cloestres Digt / heeft my
van de dood verlost / met zelve booz my te
sterben : het welk my beiren mag ; want al
den ik verlost van de menschen / ik moet hier
nu sterben van de beesten / of indien ik de
dood ontgaen / wie zal myne kinderken
boesteren / wie zal mynen noodbuist win-
nen / want ik maer een hand heb om my zel-
ven te geneiren ! Cusschen dit kermen en
klaegen viel zy in slaep. Doen kwam daer een
Wolf en eenen Leeuw die de kinderken
weg namen / en in 't bosch droegen / daer zy
lang om bogten / want elk wilde ze alleliepde
hebben. Dit zag eenen Eremijt die in 't bosch
woonde / en liep snel toe om de kinderen de
beesten af te neemen. Doen liep den Wolf
booz / laerende 't een kind liggen : maer den
Leeuw droeg 't ander kind in zyn hol. Den
Eremijt nam 't een kind op / dat den Wolf
had laeten liggen en droeg het in zyn kluize.
Daer naer ging hy na 't Leeuwen-hol / en
wagte daer tot dat den Leeuw daer uit was
gegaen / na zyn bejag ; en ging daer in / en
haalde 't kind daer uit / 't zelve ook draegen-
de in zyn kluize by 't ander ; en noemde het
Lou / en het ander Erm / om dat het eenen

Erm had aen hem gebonden. Dus heeft den
Eremijt twee kinderken opgebod zestien
jaeren lang.

Hoe Helena te Nantes in Britaniën te Schepe
aenkam met Kooplieden , die haer om Gods
wil lieten mede vaeren.

Als Helena ontwaekte / waeren haere
kinderen weg / die zy zeer verzogte
en weende. Och armen ! zeyde zy / waer zyn
mijn kinderken ? Enlaeg ! waerom hebben my
de beesten ook niet verbeeten / die myne kin-
deren verstonken hebben ! want ik weet wel
dat zy my van geenen mensch genomen zyn.
Albus stond zy half uytzinnig alomme zien-
de : daer zy aen de eene zijde niet zag van
wilbernisse / en aen d'ander zijde niet van
water en wolken. Ten lesten wierd zy van
verre gewaer eenige schepen met kooplieden
dieze met luyder stemme toeriep / hun bid-
dende om Gods wil dat zy haer met hun boe-
ren wilde. Deze kooplieden kreegen beirnis
met haer ; en na het Land toe komende /
hebben haer ingeomen / en gebzaegt waer-
om zy zoo verbroed was ? Doen berdele zy
hun haer ongehal / hoe dat zy haer twee kin-
deren verbrozen had. Die zy alle medelidig
waeren. Ten ende kwamen zy met de sche-
pe te Nantes in Britaniën / alwaer Helena
ooflof neemende van de kooplieden / en hun
zeer bedankende / is zy in de Stad booz de
huyzen geg-en / biddende een Welmoes om
Gods wille. Ten lesten is zy gekomen booz 't
huyz van een vrouwe / die de arme vrouwen
herbergde booz de helft van dat zy om Gods
wil haelden / daer Helena mede woonde zes-
tien jaeren lang / maer doen betrok zy van
daer / obermits die van Britaniën alle onge-
loofige waeren. Op dezen tijd was ook op
de reyse Koning Antonius met groote heer-
kracht om zyn dogter Helena te zoeken ; en
is zoo lange te sepe gereest / tot dat hy ten
lesten kwam te Sluis in Vlaenderen / daer
Helena ook eerst aenkam. Alhier te Land
komende / ging in 't Klooster en draegde na
Helena. De Abdisse zeyde dat zy daer een
luttel tijd geweest was ; en hoe / en waerom
zy betrokken was / zoo dat zy van haer niet

twiste. Dieg den Koning zeer bedroeft was / en zwoor dat hy nooit rusten zoude voor dat hy Helena had gebonden; en ging van daer weder te schepen.

Hoe dat den Koning Hendrik weder te Lande komt, en verneemt de dood van Helena.

Koning Hendrik van Engeland zyn boozknechten in Italien volbragt hebbende / is gekomen in Kolonien / en zond eenen boode tot den Hertog van Cloestre / hem zeggende dat den Koning kwam / en dat hy hem zeer gebood aen Helena / die hy lief had boven alle ding der werelt. Doen zeyde den Hertog: Bemint hyze zoo zeer / waerom heeft hyze my doen verbzanden met haer twee kinderen? Daer op zeyde den boode: ô Heer! heet gy die schoonste / edelste / ee goedertierendste Vrouwe verbzand / zoo blieb weg eer den Koning komt; want hy alle het goet des werelchs zoo zeer niet bemint als haer. Den Hertog dit hoorzende / herstond wel dat Helena verraden was / en begonst te schreuen. Hoort hier naer kwam den Koning te Landen / daer hem den Hertog bijdelijk ontving; en hy vzaegde / hoe 't met Helena was / en met Maria zyne Wifte? Den Hertog antwoortde: zeer wel. Doen zeyde den Koning: God zy gelooft / die my zoo lange gespaert heeft dat ikze nog zien zal en spreken. De oude Koningin kwam ook / en hiet haeren Zoone ook willekom met groot misghaer. Daer ober den Koning zig verwonderde / en zeyde: Moeder zyt gy niet boeche. want wy zyn alle gezond wedergekeert. De Moeder zeyde: ô Zoone! ik heb reden om boeche te zyn / want den moorder Cloestre heeft verbzand de listte die ik ter werelt had / dat is Helena met haere twee Zoonen. Van deeze woorden wierd den Koning uytziwig / en riep dat men den Hertog dood slaen zoude. Den welken daer af verbaerd wierd / en zeyde: Heer Koning 't geene dat ik gedaen heb / heet gy my zelfs geboden. Gy liegt valschen verrader / zeyde den Koning: gy schijft my dat zy gefegen was van twee honden / het welk valscheit gelooogen was / want 't twee sehoone Zoonen waere. Als den Hertog van

twee honden hoorde / zoo wist hy wel dat 't verrader gebaen hadden / en meynde zig by den Koning 'ontschulbigen / maer de schalke verraderster sprak tot haeren Zoone: had gy Helena zoo lief als gy zegt / gy zoud wel terstond vzaeke doen ober hem dieze verbzand heeft met haere kinderkeg. Doen wierd den Koning nog meer verstoorde / en grypnde zyn zweird / sloeg na den Hertog / vzaegende hoe dooste gy Helena verbzanden? Den Hertog antwoortde: dat hy het hem beboolen had met negen vzieben / die negen verscheyde boden tot hembragten bezegeld met des Konings principaelen Zegel; het welk hy begeirde zoo booz 't recht te toonen. Den Koning zeyde: kont gy dat boozt recht toonen / zoo vergeeve ik u het misdaed. Daer naer ging den Koning met de Heeren op het Paleys / daer de oude verraderster ook kwam vzaegen aen haeren Zoone / waer om hy niet ombzogte den geenen die zyne vrouwe en kinderkeg verbzand had. Binnen deezen tyd kwam eenen vzeinden boode tot Koning Hendrik / en zeyde: Heer / den Koning Antonius van Constantinopelen is daer / en begeirt in uwe Stad te mogen heerbergen. Den Koning met alle zyne Heeren reed hem tegen / en vzaegde hem wie hy was / en wat hy zogte? Koning Antonius antwoortde: Ik vzeke mijne dogter de sehoone Helena. Daer op zeyde den Koning Hendrik: Ik ben ook bedroeft om eene die Helena hiet / welke den Hertog van Cloestre verbzand heeft met haer twee Zoonen; met wat recht hy 't gedaen heeft zal hy eer lange betoonen. Als dat Koning Antonius hoorde / veranderde hem al zyn bloed / en vzaegde wat Vrouwe dat zy was / en van wat land. Koning Hendrik antwoortde dat hy het niet wist; maer hy vertelde hem / hoe hyze gebonden had by eene Fonteyn; en hoe zy hem gezent had / dat zy uyt haer land geblouben was / obermits haeren Vader haer trouwen wilde tot een Wif; en hoe hy haer trouwde tegen zyns Vaders dank / maekende haer Koninginne van Engeland. Dit hoorzende Koning Antonius / riep met lugbet stemme: Och mijne liebe dogter Helena / zyt dood! dat zal my mijn leeden kosten.

Met deeze woorden wierd Koning Hendrik men eerst troosten zoude / en zyn zoo na zoo zeer bedrukt / dat men niet wist wie Londen gereben met groote boezheghe.

Den Koning houd raed, en den Hertog doet voor den zelve zyne ontschuldiging.

Als deeze twee Koningen te Londen waeren / is daer met de Heeren raed gehouden: Alwaer den Hertog van Cloestre hoortbragt de negen Boden elk met zynen vzie in de hand / bien hy gebzagt had: want den Hertog had zeal-te-saemen gebangen gezet; 't welk zeer boozigtiglyk gebaen was. Doen bede den Hertog aen den Koning alle de vzieken leezen / elk in 't bezonder / toonen hem zynen Zegel / waer ober den Koning zeer verwonderd was / en bede elken in 't bezonder zweiren van waer / en van wie zy die vzieben gebzagt hadden. Den boode van Napels zwoor / dat hem den Napelschen Patriarch zynen vzie gegeven had. Doen zeyde den Koning Hendrik met sellen morde / dat hem den Patriarch verbaeden had / en zwoor dat hy 't op hem zoude vzeeken. Daer na bede men de ander acht boden zweiren; waer af de zeben valscheitlyk zwooren. Maer den achtsten zeyde: Heer Koning / ik weet niet wat men met my doen zal / of hangen of vzanen: maer om mijn ziele te beha-

den / zal ik de waerheyt zeygen. D'oude Koningin hoorzende dat deezen boode wilde de waerheyt zeygen / is gelooopen tot den Koning haeren Zoone en zeyde: Zoone my verwondert zeer / hoe dat gy dus lange vzaeke van recht te doen ober den moorderlygen Hertog? die uwe hunsbrouwe Helena heeft doen verbzanden. Dit hoorzende den Hertog / ging booz den Koning en zeyde: Heer Koning / als gy uyt den Lande reysde zoo stelde gy heel uwe Koningryk onder mijn magt / het welk ik nu nog in handen heb / want het uwe Majesteyt nog niet ober genomen heeft ober zulks staen ik mijn hand aen deeze vrouwe / als eenen die dat vermag te doen / en nog Regent ben van deeze Landen. En ik zalze gebangen houden tot dat ik weet wie deeze verrader haengestellt heeft. Zoo wierd dan de Koningin gebangen en in een kamer geslooten. Doen zwoor den boode dat hem de oude Koningin den vzie gegeven had / en den zelve uyt Doubere gebzagt had / niet wetende dat 'er eenig verrader in beslooten was.

Daerom begeirde den Koning Antonius dat dezzen bodde / en den bodde van Napels by zouden zyn van de dood / om dat zy de waerheyt gezeent hadden; maer dat men de andere een kwade dood zoude doen sterben: het welk hem toegestaan wierd. Doen begeirde den Koning Antonius van zyne Engelsche Majesteit / dat hy tegen de oude Koningin mogte spreken / het welk hem de boozze de Majesteit toeliet en dede hem met den Hertog van Cloestre by haer lepen. Den Koning Antonius met haer spreken / zeyde: weet Maerzoutwe / dat ik na mijn Land reyzzen wil: en liefst het u / ik zal u met my boeren / en maeken u Koningin; want ik u boeren alle bzoouwen hemin: dus bid ik u / dat gy my zeyt of gy met my reyzzen wilt of niet. De oude Koningin dit hoorzende / zeyde: Heer Koning / liefst het u my te trouwen: ik belofde u / ik zal mynen Doone eer bier maenden hemigh doe sterben / en ik zal u maeken Koningin van Engeland. Van deze woorden bersechtte den Koning; maer hy hield hem als of hy blyde geweest had. En naer dat zy langen tyd malkanderen hadden gesproken / zou bzaegde zy den Koning Antonius of hy haer zynen Kiem wilde geeben booz den haeren? het welk hy terstond bede / en zy gaf hem haeren Kiem met de Bozze. Doen wierd zy benkende op den Zegel die daer in stak / en bad den Koning Antonius haer de Bozze weder te geeben; het welk hy niet doen wilde / maer liep de kamer upt / en sloot haer daer binnen. Doen bede hy de Bozze open / daer hy den nagesneeden Zegel in vond / dien zy had laeten maeken / en ging tot den Koning Henbrik / en het hem dien Zegel zien / die hy in zyns Moorders Bozze gebonden hadde. Daer af den Koning Henbrik zig zeer verwonderde / en bzaegde den Hertog waer Helena Zegel was? Hy antwoorde: Ik heb haeren Zegel. Hoe mag dit zyn / zeyde den Koning: Ik liet maer byn Zegel maeken / als ik van hier repide / en nu heb ik er bier? Certijn zeyde den Koning Antonius: Alwe Moorders Zegel / die ik in haere Bozze gebonden heb / moet valsch zyn; daerom laetze hier komen / en doe haer bzaegen hoe zy aen

bien Zegel gekomen is; het welk zoo gebaen wierd. Als zy booz den Koning kwam / dede hy de valsche bodden haelen; en zeyde tot zyn Moeder: dat zy haer liepden zoude / al zoo zy begeirde te sterben; want men haer met de valsche bodden berzanden zoude. Als de oude Koningin hoorde dat zy moest sterben / lieleed zy haere schuld openbaerlyk booz alle die Heeren / zeggende dat zy den Zegel had doen nasteken / en den Goud-smid berwoozde: hoe zy die acht bzieben had laeten schryben by haeren Secretaris / en dien gebod: en boozde alle de heraeders die zy gebaen had. Daer naer wierd zy betwoezen en berzand aen enen staek / met alle die valsche bodden.

Dit gebaen zynde / ging den Hertog van Cloestre tot de twee Koningen / en zeyde hoe dat Helena met haer twee kinders nog in het leuen waeren. Maer hy wiste niet waer / want hy ze alleen in een Booten had doen blieten in de Zee; en hoe Maria zyne Nicht haer zelve byzwillig had laeten berzanden / om Helena te berlossen van de dood. Als deze Koningen dit hoorzen / zwoozden zy nimmermeer van malkanderen te scheiden / booz dat zy hadden Helena gebonden. En den Koning van Engeland laetende zyn Kijk aen den Hertog / is doen met den Koning Antonius weg getrokken.

Hoe Helenas Kinderen afscheyden van den Eremyt, en kwamen in Beyeren.

Op eenen tyd als de twee kinderen zestien Jaeren by den Eremyt gewoont hadden / ging hy met hun wandelen in't Bosch / en zeyde: kinders / hier is de plaetse daer ik u eerstmael bond / en de beesten ontam / u berlossende van de dood. Doen bzaegde de kinders: En zyt gy van onzen Vader niet? Neen ik in trouwen / antwoorde den Eremyt / het is nu zestien Jaeren geleden dat ik u hier de beesten ontjaegde: en van dien tyd af / heb ik u opgeboed als myne kinderen. Doen spraken de kinderen: Wengezien gy onzen Vader niet zyt / willen wy gaen van Land tot Land / tot dat wy onzen Vader vinden zullen. En zyn al zoo geschenden van den Eremyt / die daerom zeer boede was.

Als zy nu een tuffle booz het bosch gegaen hadden / kwamen zy aen den Oever der Zee / daer een Schip lag / wiens Schipper hun bzaegde: wie en van waer zy waeren? Zy antwoorde: wy weten niet van waer wy zyn / nogte wie onzen Vader af Moeder is; maer wy hebben zestien Jaeren lang in dit bosch gewoont / by enen Eremyt Felix geheeten. Den Schipper kleezde zeerlyk / en gaf hun teir-geld in de bozze / waer af zy hem herteljk bedankten. En dozlof van hem nemende kwamen in Hoog-duytland in Beyeren / daer een Hertogin Hof hield / die sterk belegerd was booz den Hertog van Cloestre. Men bzaagtze booz de Hertogin / die terstond een behargen in hun kreed / en liet hun eeten boozzetten. Lion at zoo veel dat ze hun al herwonderden; te weten alle blesch / en heele Capuyren. Maer Erm at niet van booz bzoob en woztelen / die hy mede bzaagt had. Daerom de Princesse zyn bzaegde / waer hy dat hy leefde? Hy antwoorde: Ik heb in 16 Jaeren niet geeten van booz en woztelen by enen Eremyt / die ons opgeboed heeft. Boozde bertelden zy hun aventueren / daer de Hertogin zeer af verwonderd was / en hieldze by haer. Het gebiel van dat de Stad obermids de harde belegeringe benoudt wierd / en bezonder dat de arme lieden groot gebrek leden. Lion zulks merken / gaf hun de spijze zonder de wete van de Hertogin. Het zelve bede hy ook op eenen tyd als de Hertogin beel Heeren genood had / zoo dat hy booz de maeltijd alle de spijze aen den armen gaf. Welk ziende enen van den Hobe die dit behjbe / ging tot de Hertogin en zeyde: dat booz Lion alle de spijze aen de armen gegeeften was / om haer onere aen te doen / en dat de Stad in gebrek van leestogt komen zoude. De Hertoginne wierd daerom gram / en bede ze liepde upt de stad bannen. Maer als zy weg waeren / kwam'er enen van de Koks geloopt / en zeyde: Pontwe / alle de potten en speten zyn hol. Daerom zy boede was / dat zyse had laeren bannen. De Jongelingen kwamen booz de Stad in het heit van den Hertog van Cloestre / die hun bzaegde van waer zy kwamen?

Zy zeyden: wy zyn upt de stad gebannen / om dat wy aen de arme lieden beel gegreken hebben. Doen bzaegde den Hertog den eenen Jongeling / wat hy in het koffereken had dat aen zynen halz hing? Hy antwoorde: dat het eenen Erm was / doch dat hy niet wiste / hoe hy daer aen gekomen was. Doen wierd den Hertog benkende op de schoone Helena / die hy haeren Erm af had doen slaen. En bad de Jongelingen / dat zy by hem blyben wilden / het welk zy deden. Hier naer wierd den bzebe gemaeckt tusschen den Hertog en de Hertogin / zoo dat hyse trouwde en boerese met hem na Engeland. Alwaer zy een tuffle tffs geweest hebben / berlessefese op den Jongeling Lion / en dede hem op eenen tyd in haer kamer komen / zeggende tot hem: dat zy hem meer kiende van enen man ter weireld. Lion geliet zig als of hyse ook lief had; maer hy en zynen boeder namen oozlof aen den Hertog / en bertrikken hemeljk by. nagt upt Londen na Bolonien / het welk belegerd was by den Graef van Vlaenderen. Als zy binnen Bolonien kwamen / gingen zy tot den Capiteyn / en baden hem om harnas en Peirde; het welk hun den Capiteyn geeve bede. Hier liezeden zy zulke boozomigheden / dat Lion herfloeg den Vlaemischen Graef en berloste de Stad. Waer af den Capiteyn hun zeer bedankte / en bad hun daer te blyben; maer zy antwoorde neen / want zy moesten hunnen Vader zoeken. Doen gaf hun den Capiteyn groote sommen gelts; dies zy hem bedankten / en boeren van haer te schepe na Normandien / daer zy alle hun geld om Gods wille gaben / zoo dat niemand van hun liepden behield kruys of munt.

Hoe de twee Kinderen van Helena te Tours kwamen, daer zy Christen gedoopt wierden.

Kortz hier naer kwamen zy in de Stad Courz / daer zy gingen in't Hof van den Bisschop / en baden dat men hun Kersten doen wilde. Den Bisschop bzaegde van waer zy waeren. Zy bertelden hem alle hun aventueren; en zy wierben gedoopt. Erm wierd genoemd Biriug en Lion Martinus. Den

Wiffchop hieldze by hem / en maekte Martyn zynen bottelier / en Wiriug zynen Kerck. Martijn gaf aen den armen om Gods wil. Als Helena ontrent zeffien jaeren te Manteg in Britanien gewoont / en in groote armoede by de aelmoeffen geleest had; zoo trok zy na Courz daer zy alle dagen van haeren Zoone Lion om Gods wil ontving / zonder malkanderen te kennen; maer t'elker reyse als hy haer zag heranderde hem zyn bloed / en zynen Woeder desgelijck / het welck hun groot wonder gaf.

Hoe de Koningen Hendrik en Antonias te Tours komen, alwaer Koning Hendrik zyn twee Zoonen vind.

Niet veel sijn den dat die twee Koningen hadden gehab / kwammen zy te Courz / Helena oder al zoekende. Als zy hoorde de stad kwamen / zonden zy haeren aen den Wiffchop / om te bzaegen of zy daer binnen ter herberge mochten komen? Den Wiffchop heeft hun dat geerne toegelaeten / behoudens dat zy van krygs lieden daer buyten zouden laeten in hun Centen / daer men hun spijze en drank beschikken zoude. Den Wiffchop trok op met zyne Heeren / en reed de Koningen buyten de stad te gemoet; daer zy malkanderen groote redbindinge deden; en sonderlinge beele woorden te saemen hadden / zoo dat Koning Hendrik onder andere vertelde zyne gebeurtenisse / en hoe dat hy zyn wiff en zyne kinderen zogte. Certwiffen zy deesse rebenen spzaken / zag den Koning Hendrik die Jongelingen hoorde den Wiffchop rijden / en bzaegde van waer zy waeren? Den Wiffchop antwoorde: Int verre Landen / en zeyde hoe hy hun zelfs Christenen gemaakt had / en gedoopt. Een lesten zyn alle de Heeren aen des Wiffchops Hof gekomen / daer veel arme lieden stonden / om van deesse Heeren de aelmoessen te hebben. Onder andere stond daer ook Helena zeer bedroeft / hoen zy haeren Wader en haeren Maan zag (haere kinderen kende zy niet) en zeyde in haer zelven: Och armen! ik mag wel bedrukt zyn als ik deesse twee Koningen aenzien / die my zoeken om my te doen vooden; het welck ik noogt ver-

diende / en zy is dood gegaan / breezende dat men haer kennen zoude. Als de Heeren afgezetten waeren / is Martijn in de keukene gegaen / en heeft alle de spijze met hem genomen / en die uytgebeylt onder die schamele menschen om de liefde Gods. Sommige van het Hof gezin waeren daer af herwonderd; en gingen tot den Wiffchop / zeggende: O Heere / gy zult van daeg beschield worden / doot het toedoen van Martijn uwen Hofmeester; want hy aen de rabauwen van de stracte gegeven heeft alle de spijze die gy hoorde uwen Persoon / en hoorde deesse Heeren had laeten bereyden. Doen riep den Wiffchop Martijn / en bzaegde of men aenden armen van het beste geeten moeste / eer dat men de Heeren daer af gebient had? Na't Cerweerdigsten Heere / antwoorde Martijn: men behoort onzen Heere te dienen hoorde iemant anders. En als gy of eenen anderen daer af het beste hoorde u genomen hebt / zoo behoort men dat aen den armen niet te geeten. Daerom is't God meest aengenaem dat men hem eerst geeft eer iemant zy beliefte daer af genomen heeft. Certwiffen Martijn albus by den Wiffchop stond / kwam daer eenen van de Kroon gelooopen en spzakh: Heere / doer de Prinzen zitten als't u heliest; want de keukenen is vol van allerhande spijze dat men nauwelijck weet waer daer mede te blijven. Den Wiffchop dit hoorde stond nog meer verwonderd / en zeyde: Martine / gy dient my / maer het behoort beter dat ik u diende. Doen gebode den Wiffchop aen geheel zyn Hof / dat men Martijn zoude laeten doen dat hy begeerde. Doozde de Dozzen gingen alle ter Tafel zitten / en wierden zeer wel gebient van Martijn en Wiriug; de welke den Koning Hendrik althij met scherpe oogen aenzag. Een lesten zinde het kofferten dat Wiriug aen den hals had / zoo bzaegde hy hem daer in was? Wiriug antwoorde: Een is geen nood dat men't weete / oberzulck belgt u niet. Doen had den Koning Hendrik en den Wiffchop met andere Dozzen / dat hy het aen den Koning wilde toonen; t welck Wiriug toestond: maer op bespreek dat hy het baedelijck weder gee-

ben zoude. Doen nam Wiriug de hand uyt het kofferten / en liet de zelve aen den Koning zien; den welken terstond de Kingen kende / en riep met luyder stemme: Och! dit is de hand van myn uytverhoorne Lief en Wouwe Helena / en van uwe dogter / Heer Koning Antonius. Dit zeggend liep hy tot de Jongelingen / en greepze in zyne armen / roepende met luyder stemme: Weest willekam myne liebe Zoonen alle beyde.

Als Martijn en Wiriug dit hoorde / waeren zy ten hoogsten verblyd / om dat zy hunnen Wader gebonden hadden / maer zeer droefdig om dat zy niet wisten waer dat hunne Woeder was. Den Koning Antonius insgelijck was groorelyck verheugd om dat hy onbewagt zyn dogters kinderen zag / maer hopen maeten bedrukt / om dat hy zyn dogter niet vond. Daer het volgenden van de maeking zoo had Wiriug zynen Wader / hem te willen zeggen hoe hy aen die hand gekomen was / en wiens hand dat het was. Doen zeyde den Koning Hendrik / dat het zyns Woeders hand was / en hertelike hem alle het geene dat'er geschied was. Waer af Wiriug bedroeft wierd / en wilde zig breeke op den Hertog van Cloestre; maer als men hem zeyde / dat den Hertog daer geen schuld toe had / zoo was hy te bzyden. Daer naer gaf den Koning Hendrik hem eenen brief aen den Hertog van Cloestre / en zond hem in Engeland; hem gebedende zyn zilbere Zegelen / die hy aen den Hertog zoude geeten om daer af te doen maeken een Krung / om God daer mede te vereeren in de Kerck. Den eenen was den Zegel des Konings / den tweeden van Helena / en den herben was den nageveenden Zegel. Als den Wiffchop verstond dat deesse jongelingen van hem schenden zouden / zeyde hy tot de Koningen: Myn Heeren / gy wilt ten heyligen Lande reysen / het welck hoorde deesse jongelingen zwaer waer; daerom laetze by my. Dit stonden hem de Koningen gewillig toe / daer hy zeer blide om was. Daer naer namen alle de Heeren dozlof van den Wiffchop / en bebankten hem zeer. Doen al't volck betrokken was / nam Wiriug dozlof aen den Wiffchop / en aen zy-

nen Woeder Martijn / en trok na Engeland / hebbende zyns Woeders hand aen den Wiffchop te bewaeren gegeven. Als Wiriug in Engeland gekomen was / kwam hy ten leste in't Palens tot den Hertog van Cloestre / en behandigde hem den brief die hem zynen Wader gegeven had. Als den Hertog dien gelezen had / riep hy met luyder stemme: myn Heeren / ziet hier uwen geregtigen Heere / des Konings Hendriks Zoone. Doen greep hy hem in zyne armen; en had hem hergiffening ban't geene dat hy hem en zyne Woeder gedaen had het welck hem Wiriug zeer minnelijck bergaf. Daer naer gaf hy hem de dzy Zegels / die zynen Wader hem gegeven had / en zeyde tot hem / dat hy daer af een Krung zoude laeten maeken. Cerstond liet den Hertog eenen Goud-smid haelen. Maer den Zegel die des Konings Woeder had boen namaken / wilde niet smilten; die zy herwonderd waeren / en maekten't Krung ten eynde van de twee Zegelen. Als nu Wiriug een wiffle tiff in Engeland geweest was / wilde den Hertog van Cloestre hem by zig houden / maer Wiriug wilde niet blijven / en keerde weder na zynen Woeder tot Courz; waer henen den Hertog met hem reysde / om zynen Woeder te zien. En daer liet hem Wiriug zyns Woeders hand zien / die den Hertog zeer wel kende / want zy nog zoo berck was / als of zy eerst afgekapt waere geweest. Daer dat den Hertog van Cloestre een wiffle te Courz had geweest / nam hy dozlof aen den Wiffchop / en keerde weder in Engeland / zonder eenig schijnwensweirdige aventure.

Hoe Helena reyde van Tours na Napels.

Niet dat de schoone Helena een lange wiffle binnen Courz gewoont had / zoo hoorde zy zeggen dat den Koning Antonius haeren Wader / en den Koning Hendrik in Engeland haeren Maan van de Turken beslagen waeren / en dat hunne Tichamen te Napels waeren gebzagt. Doen reysde zy terstond na Napels; maer konde in Lombardien / wierd zy zick / zoo dat zy in de Stad Grasses ging in't Gast-huis / daer

Christene vrouwen en jongvrouwen waarden. Als Helena hier een wisse tijds geweest was / kreeg zy haer hooge gezondheid wederom door de hulpe Gods / en door groote neerstigheid die d'Overste van het gemelde Gast-huis by h' er dede / want zy dikwijls aen malkanderen berhaelden haer ongebalde en kwade aventuren. Helena vertrok daer naer hemelst / zonder het weeten van de Moeder des Gast-huis / uyt Grasses; en komende te Napels / ging na het Palens van den Patriarch / die daer kwam gevangen. Als Helena den Patriarch haeren Goom zag / viel zy op haere knien / en bad om een aelmoesse. Den Patriarch zinde dat zy maer een hand had / wierd op Helena denken. En haer tot hem toepende / bzaegde haer hemelst van waer zy was / en hoe zy haer hand verloorde / Heer zeyde zy / ik dien van Courg in Lozannen / en heb mijn hand verloorde onder de kroon die my berhaegden wilben: want als ik hun niet te wille zyn wilde / sloegen zy na my om my te dooden / en haptten my d'hand af / alzoo gy ziet: doen riep ik luyde / zoo dat my het Land-bosk te hulpe kwam / en van de dood verlostte. Doen bzaegde haer den Patriarch / of zy noopt had hoorzen zeggen van een Vrouw die Helena van Constantinopelen hiet / welke ook maer een hand had? Zy antwoorde: Ja ik / Heere / zy heeft te Courg lange gewoont in mijn Moeders huys; maer zy verrok van daer / om dat haeren Man en haeren Vader / haer zogten om haer te berhaenden / het welk zy noopt verdient had / alzoo zy my zeyde. Doen zeyde den Patriarch: Dogter / ter liefde van mijn Dichte / daer ik u na bzaege. zal ik u in mijn Palens onderhouden heel uw leven lang. Heere / spak Helena / ik begeir van u niets anders / dan dat ik onder de Crappen van uw Palens mag woonen / en eeten van de stukken bzoob die van uw Casel overshieten. Dogter zeyde den Patriarch / wat gy begeirt / zal u geschieden. Helena nam doen een luttel stroon / en bzoeg het onder de Crappen des Palens. En t'elkens als den Patriarch op en af ging / spak h'ze aen / want hem bogte dat het eene goe-

de behoote Persoone was: maer och armen! had h'ze gekent / h' zoudeze al meer ge-eert hebben.

Hoe Martyn te Tours van de Trappen viel.

Martijn / eenen van Helens kinderen / was eenen behoote jongeling / zoo dat hy des nachts met den Bisschop ging ter Mettenen. Zoo gebiel 't op eenen tijd / als Martijn zoude met ijerste de Crappen afgaen / dat den brand / die alle deugd dienst / erweten op de Crappen gestroopt had; waer ober Martijn van koden neber viel / zoo dat hy lang tijt zonder spreken lag. Maer als hy wat bekomen was / zeyde hy: o Heere Jesus! ik liebanke u dat gy my tegenpoed verleent hebt in uwen dienst. Daer naer kom hy weder de Crappen op ten besten dat hy konde / en ging te bed liggen / zeggende: o Heere! ik soove u / dat gy my wat kwellinge toezent; het is zeer luttel tegen de pynen en kwellingen / die gy door my geleden hebt. Maer dat hy eenen tijd ziek geweest had / is hy weder gezond gewoorden.

Hoe de Koningen Antonius en Hendrik te Napels komen.

Nier dat deese Koningen eenen langen tijd alle 't Land doorreyst en na Helena gezout hadden / en ook vele stryden en Barallen uytgestaen hadden lange jaeren / en menige Stad door Gods hulpe hadden Christen gemaakt / zoo schreef den Patriarch aen de Koningen / hoe dat hy eene Vrouw in zyn Hof had die by Helena gewoont had. Als de Heeren dit hoorzen waeren zy zeer verhoop / en hun Leger opzekerende / gingen zy te Schepe om na Napels te baeren. De Heeren hadden groot verlangen om die goede patiente Vrouw te zien / daer den Patriarch af gescheeden had. Maer als Helena de komste van haeren man / en haeren Vader vernam / dat zy te Napels kwamen / berrok zy van Napels weder na Grasses / daer zy bleef woonen by de Moeder Plejante / tot dat de Stad van Grasses beleeg wierd / en trok van ter weder na Courg; en eer zy uyt Napels ging / schreef zy eenen melanco-

lieken brief / albus: Ik Helena / die zeven jaeren lang gewoont heb onder de Crappen van den Patriarch mijnen Goom / gebiede my zeer tot Antonius Koning van Constantinopelen mijnen Heer en Vader / en tot den Koning Hendrik van Engeland mijnen man / die my al om zoeken om te doen dooden / het welk ik noopt tegen hun verbient heb / maer gy zult my lang zoeken eer gy my binden zult. Zy sloot den brief toe en legde hem onder eenen steen in haer huysken onder de Crappen: en ging van daer. Als nu de Koningen binnen de Stad Napels waeren / zoo lepbdeze den Patriarch by de Crappen daer Helena plagt te woonen; maer zy bondenze niet; het welk aen den Patriarch wonder gaf. En hy dede eenen van de knechten onder de Crappen gaen / of zy misshien in eenen hoek had zitten slaepen. Dezen stiet eenen steen uyt den weg daer den brief onder lag / die hy gaf aen den Patriarch / maer hy konde den brief niet openen / daerom gaf hy dien aen den Koning Antonius / die hem ook niet openen konde / en gaf hem voort aen den Koning Hendrik die den brief open dede / en lag dien dat zy het alle hoorzen. Als nu den Patriarch verston / dat zyne Dichte Helena zeven jaeren daer gewoont had / zonder haer te laeten kennen / was hy zeer bzoebig / en alle de Heeren met hem.

Helena word te Tours gezien.

De Koningen afscheend neemende van den Patriarch / zyn weder gekeert na Frankryk / en als zy een wisse tijds te Courg geweest hadden / zoo gebiel 't dat Helena met eenen ketel om water ging / en wiesch eenen doek eer zy water scheyte. Doen was daer eenen van des Koningens Hendriks knechten / die met zyn Peirb te water reed; en zag deese Vrouw aen 't water gaen; en bemerkende dat zy maer eene hand had / t'ijfelde of het Helena was / (want hy met den Koning Hendrik woonde eer zy Koninginne wierd) en zeyde: Vrouwken / God geebe u goeden dag / zegt my waer gy woont? want my dunkt dat ik u t'anderen tijde herre van hier gezien heb. Helena bit hoorzende

keerde zig om / en ging terstond weg zonder te antwoorden. Den knecht bit zinde / merkte in wat straet zy in ging. Maer hy konde haer niet volgen / want hy op de andere zijde van den bloed was / en het water al te diep om ober te rjden. Hy reed van tot den Koning Hendrik / en zeyde dat hy Helena gezien had. Waer ober den Koning zeer hlyde was / en beloofde honderd mark gouds aen den knecht / zoo hy haer binden konde.

Aen den Eremyt Felix word geboodschaft dat de twee Kinderen, die hy opgevoed hadde, te Tours waeren.

Koning Hendrik zeer verhoop zynde om dat hy zyne kinderen gebonden had / en tijdinge ontfangen van zyn huyshout Helena; heeft eenen boede gezonden / om deese blyde maere te berkonigen in groot Bizitanien aen den Hertog van Cloestre / en aen andere die in bzoefheng waeren. Maer den boede van den regren weg afwaelende is gekomen in 't bosch daer den Eremyt Felix woonde; en hem onbzoozienig gezien hebende / is tot hem gegaen om na den weg te bzaegen / en vertelde hem wederom hoe hy na Bizitanien trok / en hoe den Koning zyn twee Zoanen gebonden had / die te Courg waeren / welke hieten den eenen Lion en den anderen Erm. Doorz h'oe dat die twee Zoanen zeyden dat zy in een bosch opgehoed waeren geweest van eenen Eremyt die Felix genoemd was. Den Eremyt bit hoorzende was zeer hlyde van deese nieuwe maere. En aen den boede den regren weg gewezen hebende / is terstond met groote neerstigheid na Courg getrokken. In de Stad komende / ging na des Bisschops Palens / en komde de Crappen op / om in te gaen. Het welk den Pooztier zinde bzaegde hem waer hy henen wilde? Den Eremyt antwoorde: Ik wil gaen tot de Heeren in de Zael. Daer zyt gy regt toe hercierb en geschikt / spak den Pooztier / en neemende eenen stok / sloeg den Eremyt zoo zeer op zyn hooft dat hy zeer bloeyde / en schier van de Crappen gevallen was; in-bier-boege dat hy ben reuen boet door den anderen niet zeten kon.

de; maer hy bleef op de Crappen zitte / en hield zijn hooft in de hand van groote pijn. Alle de Jongers en dienaers bergaderden by den Eremjt / want hy zeer bezweldicht zag / en was met gras en looberen gekleed. Wangebal kwam doen Martijn de Crappen op om in de Zael te gaen. En ziende de bergaderinge die daer was / ging bezien wat daer zijn mocht. Hy wierd den Eremjt kennende / die hy daer zoo bedroef zag zitten / en greep hem in zijn armen hem omhelzende / en zeyde: Zijt willekom mijnen beminden Vader. Den Eremjt opziende / wierd den Jongeling ook kennende / en zeyde: hoe is het met u / mijnen beminden Zoone Lion? en hoe is 't met uwen Broeder Erm? Martijn antwoorde: Lieben Vader / wy zijn keiften gedaen: en mijnen naem is Martijn / en mijnen Broeder heet Bazilius. Als hy dit gezept had / nam hy den Eremjt by den erm / en leide hem de Crappen op. Den Hoortier / die den Eremjt geslagen had / kwam hem tegen; en Martijn het slaen van den Eremjt aen hem straffende / zeyde: Gy zult niet meyt arme lieben slaen / die u niet misdoen. Hy kwam dan in de Zael daer hy zijn Broeder Bazilius bond / aen den welken hy zeyde: Broeder / ziet hier den Eremjt onzen Vader. Toen liep Bazilius tot hem / en kuste hem meer dan tienmael. Daer naer gingen zy alle by boez de Casel daer de Heeren zaten / en zeyden tot den Koning Hendrik hunnen Vader: Ziet dit is den geenen die ons de kersten afgenomen / en zesien jaeren opgeboed heeft. Den Koning Hendrik dit hoorzende / ontving den Eremjt blydelijk / nam hem in zijn armen / en zette hem aen de Casel by hem: en zoude hem geirne goede tier aengehaen hebben / maer den Eremjt at anders niet dan Wortelen / die hy mede gebrogt had. Hy verhaelde aen den Koning al het geene dat hy van zijne kinderen wiste. Daer naer nam hy oorsos aen de Heeren / en ging weg. Martijn en Bazilius bebooden hun zelven in het gebed van den Eremjt; den welken kortelings weder in zijne kluyze kwam / daer hy in de vzeze Gods zaliglyk zijn leuen eyndigde.

Helena word gevonden in een arm Huysken.

Als des Konings Hendriks Dienaer gehoozt had dat zijn Meester hem honderd mark goud veldofde / indien hy hem Helena konde wjzen; zoo is hy ge gaen tot de straet daer hy Helena had zien in gaen als zyn Peird bzikte / en vzege al-om of niemant wiste waer een Vrouw woonde / die maer een hand had? En hem wierd het hup geweezen daer zy in woonde: hy ging terstond daer in / en vzege de tweidinne na een Vrouw met een hand / die by haer woonde? De Weidinne antwoorde: dat zy gene vrouwe met een hand kende; want Helena haer gebeden had / dat zy tog aen niemant zeggen wilbe waer dat zy was. Den gezelle hoorzende dat zy die vrouwe soachenbe / zeyde: Ik zal u doen hangen en sterben / is 't dat gyze my niet wjst / want ik weet wel dat zy hier is. Dns zegt my waer dat zy is / of ik zal den Bisschop en den Koning ober u klaegen. De Weidinne dit hoorzende / vzeede haer luyt te verliezen / en heeft den dienaar in hup geroepen / hem wjzende een oude kiste daer Helena zig in verborgen had. Als Helena hoorde dat de Weidinne haer geweezen had / spzong zy terstond uyt de kiste / en viel boozden knegt op haer knien / hem bidbende om Gods wille dat hy haer tog wilbe laeten gaen / want hy met haere bood niet beholpen waere / en zy wierd zeer weenende. Dit ziende den gezelle / hy namze vriendeljk op hande aerde / en zeyde: Genadige Vrouwe / ik bid u / laet uw weenen blyden / ik zweise u by mijn Chyristendom / dat u geen kwaad zal geschieden; maer daer en tegen u zal meerder eerbiedinge getoont worden van alle de Princen en Heeren / dan ooyt gebaen is. Overzulkis wilt niet meer weenen; maer gaet mede in het Bisschops Palens / daer uwen Vader en vwen Man met uwe twee kinderen zyn / hebende groot verlangen na u.

Hoe Helena by haeren Man en Kinderen gekomen is, en met hun geokken na Napels.

Als Helena gehoozt had dat zy haer twee kinderen nu zien zoude / be welke zy gemeynt had ober menige jaeren doot te wese-

zen / vergat zy alle haer lyden en boesheyd / en ging met den dienaar in des Bisschops Palens / daer haeren Vader en haeren Man de Koningen waeren. Zoo geringe als den Koning Hendrik haeren Man haer zag / riep hy met luyder stemme Martijn en Bazilius / zeggende alsus: o kinderen / ziet hier uwer vrede Moeder / mijnne Koningin / en des Konings Antonius Dogter. Dit gezept hebende / liep den Koning Hendrik haeren Man tot haer / en bood haer de hand / heetende haer herteljk willekom; en kuste haer zeer vriendeljk en minneljk / weenende van overgroot blydschap / om dat hyze weder gebonden had. Injgeljk wierd zy menigmael zeer herteljk gekust van haere kinderen / en ook van den Koning Antonius haeren Vader / de welke al-te-saemen haer bergiffenis baden van 't geene zy tegen haer misdaen hadden; en zy vergaf het hun zeer geirne. Daer naer dedeze den Koning kleden en bereieren / alzo een Koningin toebehoozt / en liet open Hof roepen / van groote blydschap. Alsboen trouwde Bazilius de schoone Ludinne met groote triumphen en blydeljkheyt. Als de fersit gebaen was / maekten zy gereebichap om na Napels te reynen / tot den Patriarch Helena's Dom. En den

Koning Antonius met den Koning Hendrik en Helena met haere twee Zoonen / Martijn en Bazilius namen beleef blyk oorsos aen den Bisschop / hem grooteljk bedankenbe van de eere en bzyndschap die hy hun geweezen had. Daer naer bertrokken zy met al hun welk te peird en te boet na Napels / alwaer zy zeer blydeljk ontfangen wierden van den Patriarch. Daer dat beze Heeren eenen tyd lang te Napels gewest waeren / nam den Koning Antonius zijn afscheyd aen Helena zyn Dogter / aen haere kinderen / en aen de andere vzienden / en reysbe weder na Constantinopelen; alwaer hy ten lesten is overleden / en met een treffeljk luythaerb ter aerde besteld / geljk het zynen hoogen staet toebehoerde. Maer den Koning Hendrik en Helena kleden hun leuen lang te Napels woonen / en zyn daer overleden. Bazilius heeft zynen groot Vader geboigt in 't bezit van 't Koninkryk. Maer Martijn reysbe weder na Courz / daer hy een heylig leuen leydenbe / ten lesten gestorben is / en gebzagt in 't eeuwig leuen; daer b' onbegrypelyke vzeugd is zonder eynde; daer duysend jaeren blydschap is als eenen dag. Die ons gunne / den Almogenben God booz zijne grondelooze barmhertigheyt. Amen.

Eynde der Historie van Helena de Verduldige.

DE HISTORIE
HET TWEDE DEEL DER
VROUWE-PEIRLE
GRISELDIS DE ZAGTMOEDIGE,

Huysvrouwe van den Mark-Graeve Gautier, wel doórproefd van haeren Man zelve.

Grifeldis arm weezende, word verzogt ten Houwelyk, en getrouwd van Gautier Mark-Graeve van Salufen.

Der is eenen Poëte geweest met naeme Franciscus Petrarcha. Prezen schijft dat den eersten Mark-Graeve van Salufen Heer Gautier was / welken Mark-Graeve van zijne onderzaeten verzogt wierd dat hy een vrouwe trouwen zoude / opdat zijn Land naer hem / niet bljbe zonder Erf-genaem. Hy heeft hun daer in te wille geweest / behoudens dat hy eene Vrouwe trouwen wilde na zijnen zin; ende verzogt hun dat zoo wat vrouwe hy kiese of neemen zoude / zy die niet minder zouden eeren / dan of hy name eene Konings Dogter; zonder in het minste tegen haer te doen of te zeggen. Het welk zy

aen hunnen Heer toestemden en beloofden. Die zaeke albus overkomen zijnde / nam Gautier dag om zijn belofte te volbrengen / en bede middeler-tijd bereyden en beschikken al wat hem tot de Bruyloft doerhaerlyk en noodig dogt te wezen. Met verre van zijn Paleys stond een Dorp / daer zeer luttel en arme lieden in woonden. Onder andere was daer eenen schamelen man / genoemt Jan de Nicole. Prezen had een Dogter geheeten Grifeldis / die zeer schoon was en deugdelijk / en leefde zeer gepaerlyk; want zy maetelyk in armoede opgeboed was / ende wiste niet wat welde was of gemak. Preze

Maegb had Gautier dikwils bemecht / en zag wel aen haer wezen dat'er wjshyep in stak / en enen goeden aerb; want zy diende haeren Vader in zijne armoede / met alle gehoorzaamheyt en weestighyep / maekende zijn hart beddeken / bereydende zijne spijze na zijnen armen staet / en houdende een luttel Schaepe die aen hem behoorden. Overzulkz wilde hy deze maegb hebben / en geen andere. Als nu den dag kwam die Gautier zijn hof bestelt had / had hy doen maeken en bereyden: Kroonen / Doeden / goude Ringen / en zeer kostelyke kleeberen / na een wjff dan alsulke grootte en lengde als hem dagte dat Grifeldis was. Een zelven dage had hy vergabert alle zijn hooge Magen / Vrienden / en de treffelykste zijn'er Onderzaeten. Met deze lieden ging hy ontrent den noen uyt zijn Paleys / als of hy zijne Bruyd wilde te yemaet gaen. En niemand wiste nog wie de Bruyd was / of wezen zoude. Want al was het hem dikwils gebraegd / hy had dat noopt willen zeggen. Met dit gezelschap ging Gautier in't gemelke Dorp / boez de deure van Jan de Nicole / Vader van de boezgenomde Grifeldis / en stond daer stil. Een zelve tijt kwam Grifeldis van bukten met twee kannen water op haere schouderg / en ging daer mede in haers Vaders huyg. Gautier braegde Grifeldis waer haeren Vader was. Zy neeg hem eerdelijk toe / en zegde: Weere / hy is in zijn huyg. Gautier zegde tot haer: Zegt hem dat hy my hier bukte komt spreken. Zy bede dat / en haeren Vader kwam bukten. Doen nam Gautier haeren Vader by de hand / en ging met hem op d'een zijde / hem braegende of hy hem zijne Dogter zoude willen geven tot eene Huygbrouwe; den armen man wiste niet wat hy zeyden zoude / zoo beschaemd was hy. Een lesten antwoorde hy / en zegde: Ik behoore niet te willen dat uwer belijste tegen zy / want gy zijt mijnen geregtigen Heere. Waer op Gautier zegde: 't is genog. Laet ons binnen gaen: Ik zal haer braegen in uw huygwezen / of het haeren wille ook zoo is. Grifeldis zijnde dien grooten Heer komen in haers Vaders klyn huygken / was zeer be-

schamd. Gautier zegde / het liefste uwen Vader en my / dat gy my wjff zult wezen: Ik hoore het zal u belijben. Dan wil ik u braegen / of het u ook liefste eer ik u neeme tot een wjff: Of gy uw lieben lang bereed zult wezen / te doen en te laeten dat my belijben zal. En gelijk te stellen uwen wille in den mijnen: en wat ik met u doen wil / dat gy't zelve zult in dank neemen / en blydelijk aengaen / zonder iet daer tegen te zeggen of te doen. Waer op zy dus antwoorde / en zegde: Weere / ik weet wel dat ik niet weerdig ben zulke groote eere; maer is het al zoo uw belijben / en mijn geluk / zijt dan zeker / dat ik niet doen / nog denken zal te doen / dat u misgaegelyk zy / na mijn vermogen: en gy zult my zoo veel niet konnen aendoen / al bede gy my sterben; ik zal't in dank neemen. Gautier zegde: 't is genoeg / en neemende Grifeldis by de hand / leyddeze uyt haer arm huygken boez het hof dat hem daer bukten bereyde / en sprak: Ziet hier u lieben Vrouwe / wilt deze eeren en lief hebben: Het gy my lief / hebt haer nog lieber. Terstond wierd Grifeldis by de vrouwen / die Gautier daer had doen komen / ontkleed van haere arme kleeberen / en van boven tot beneden herkleed met kostelyke kleeberen. Als zy aldus herkleed en beriebt was / scheen zy gelijk een Gobinne van uptnemende schoonheyt. Haer hare was goudberkwyg / en op haer hoofd had zy een kroone. Boez al het hof stak Gautier haer enen gouden ring aen den binger / en bede haer zoo onbetrouwt. Daer naer stelde hyze op een wit telle Peird / en hoerdeze tot zijn Paleys. Alhier komende liet Gautier terstond gereedschap maeken tot de Bruyloft; en ontbood eenen Bisschop / Prieester / en Klerken / om het werk dat hy begonnen had / eerlyk te volbrengen. Als zijn Hof albus den hof bereyde was / trouwde hy zijne Bruyd met zulke eere / al of het een Konings Dogter had geweest. Daer waeren tegenwoordig alle zijne Vrienden en Edelen. Onder het hof was groote blydshap / en groote verwonderinge. Noopt hadden zy zoo schoonen staet gezien in dien Lande als daer nu was. Daer

dat zy dan albus met vossen rechtte der H. Kerke te sacmen getrouwd waeren. keerben zy allzader met groote blydschap weder ten Hebe / 't welk zeer schoon was / en zoo kostelyk / als of men daer enen Keyzer ontfangen en onthaelen zoude.

FEESTE DER TROUWE.

Alsdan waeren daer verzaemd veel Ede-
len / Heeren / Baronnen / Jonkers en
Jonghzuwen. Daer was groote vzeugt:
men hielt daer ogen Hof / en een-iegelyk
wierd daer onderhouden zoo lange als deese
feeste duerde. Als deese dingen volbzagt
waeren met groote blydschap zyn zy al-
sacmen gescheppen en elk trok wederom tot
zjn Land. Gzifelbig hzoeg haer in het hou-
welgh zoo wysseken en zedelyk / dat zy schreen
te weezen van hoogen stamme / en edele ge-
slagte: En dieze niet gekent of gezien had /
nogte haeren Dader en maegschap / hy zoude
gemeynt hebben dat het een Konings Dog-
ter had geweest. En zy schreen beter opge-
houden te zyn in een Konings Paleys / dan
elberg: zoo dat men Gautier groote zere na-
spzak / om dat hyze tot een Wyff genomen
had. Zy maekte in het afweezen van haeren
Heere / bzede daer het van noode was.

Gautier beproeft Grifeldis, dreygende haere
Kinderen te doen dooden.

Als nu Gzifelbig / eenen tyd lang in den
houwelghen staet geweest had / gelag zy
van een Dogterken. Het welk by jaeren
oud zynde / kwam Gautier tot haer met een
zeer gram-schijnende gelaet / en zynde: Gzi-
felbig / gy weet hoe gy in mijn huyg gekomen
zyt; al hem n ik u / mijn belen hebben u niet
lies bezonderlyk / om dat gy een kind by my
hebt. En dat zy onderdaenig zullen moeten
zjn aen Heeren en Vrouwen van zoo nebe-
rig geslagte / als gy zyt. Daerom moet ik
om bzede te houden / kunnen welke doen met
uwe Dogter / u bevelende lydzaam te zyn
in het geene dat ik doen / zoo gy my beloost
hebt. Waer op Gzifelbig / zonder teeken
van dzoefshend te geeben / zeer wyssekyk al-
bus antwoozbde: Gy zyt mijnen Heere / be-

ze Dogter en ik zjn uwe: Gy moogt met
het uwe doen wat u belieft; in al het geene
dat u genoegelyk is / wil ik geen ongenoegte
hebben. Ik begeire niet meer te hebben dan
uwe bzienschap / en ik bugte niet meer te
berliezen van u. Dit is in mijn herte ge-
plant / en het zal daer in blyben tot mijne
dood toe. Gautier dit gehoozt hebben /
scheynde dzoefshend van haer. En zond eenen
bienaer (die getrouwd was en zwijgbaer /
aen wie hy belast had wat hy doen zoude)
tot Gzifelbig in haere kamer. Den wisten hy
Gzifelbig komende / zynde tot haer: Liebe
Vrouw / vergeeft my het geene dat ik doen
zal / want ik het doen moet. Maar is van
mijnen Heere beboolen / te neemen uw jong
Dogterken. En zjn leste bebel durfde hy
niet uyt zeggen / maer maekte een dzoefbig
gelaet. Gzifelbig berdzog het lydzaamelyk /
hoewel zy meynde dat hy het booden zoude /
om de woozden die zy van haeren Man ge-
hoozt had / en zy weende niet / nogte maekte
geen dzoef gebaer. Het waere nogtans ber-
dzietig geweest / al had zy maer een Doeb-
ster geweest. Zy nam haer Dogter in haer
ermen / zy beklagde zeer; zag op haer
en kustte. En gemaeht hebben een kring
op haer boozhoofst / gafte aen den kragt /
zeggende: Gaet en doet dat uwen Heere u
beboolen heeft. Alleenlyk bid ik u / dat dit
jong Lichtarm niet geeten woze van de
Beesten of Vogelen.

Den knaeppe nam het jong kindken en
dzoeg het aen zjnen Heere / hem zeggende
alle de woozden die tusschen hem en de Vrou-
we boozgeballen waeren / en alle haere ma-
nieren van ootmoedighend. Waer af den
Heere groot verwonderen had. En naer dat
hy het kind had doen kleeden / kebal hy aen
zjnen bienaar het zelve te voeren na Bienen
aen de Graebinne zjne Zuster; en haer te
bidden / dat zy het kind zoetelyk wilde op-
houden / en in allerhande loffelyke en goede
zeden onderwyzzen; maer booben alle / dat zy
niemand te kennen zoude geeben / wiens
kind dat het waere.

Dit gebaen zynde / Gautier bemerkte; en
bede heymelyk bemerkten zjne Vrouw / of zy

dzoefshend had om deese zaeke; maer men
konde aen haer niet bebinden / dan dat zy zoo
onderbaenig aen haeren Man was / en zoo
blyde tot een-iegelyk / als zy te boozen ge-
weest had; nog ooft een woozd daer af ber-
maende. En dieze zoo wel niet gekent had /
zoude gemeynt hebben dat zy geene liefde /
nog onfermentse tot haer kind gebzaegen
had. Binnen hier jaeren daer naer / wierd zy
Moeder van eenen jongen Zoone / waer af
den Dader en al zjn volk zeer lypde waeren.
Als beezen Zoone by jaeren oud was / debe-
den Dader min of meer daer mede / dan hy
te boozen met zjn Dogter gebaen had. En
daer in dzoeg Gzifelbig haer als boozen / of
nog gestaeflyker. Dit Zoongen wierd ge-
lyk het Dogterken / gezonden in Bienen tot
zjne boozzende Zuster / om daer ook opge-
houden te wozen. En niemand wiste wie
deese twee kinderen toe behoort / van Gau-
tier / de Graebinne zjne Zuster / en den
kragt dieze daer gebzagt had. Als dit ge-
schied was / begonsten de lieden van Gautier
zeer te murmureeren / en hem te begriypen /
zeggende dat hy zjne kinderen heymelyk
vermoozd had / uyt schaemte dat zy van
haer Moeder wegemenyt zoo neberigen en
kleynen geslagte gekomen waeren. Dit niet
tegenstaende hy bleef vast in zjn booznemē /
om zjn Wyff hoe langer hoe meerder te be-
zoeden. De welke hy niet bebinden konde /
dan althids eben gestaefdig en ootmoedig /
niet dzoefter op den eenen tyd dan op den
anderen.

Gautier beproeft Grifeldis, dreygende van
haer te scheyden.

Als dan albus twelf jaeren naer de ge-
hoozte van de boozzende Dogter gele-
den waeren / liet Gautier de maere gaen dat
hy bzielen gezonden had / om van zjn Wyff
te scheyden; en een ander te neemen. Welke
maere kwam booz Gzifelbig / die daer af geen
gewag maekte / nog ongenoegte booz haer-
ren Man / in wien zy gestelt had allen haeren
wills. Gautier zond toe Bienen om zjne
Dogter en Zoone; en deese haelen met
grooten Raet. De Dogter was alsdan twelf

jaeren oud; en hy bede de maere loopen / dat
zy wozen zoude zjne huygzuwoude. En om
zjn vrouwe nog meer te bezoeden / riep hyze
tot hem booz zjn huyggezjn / en zynde tot
haer: Ik heb groote genoechte in onzer he-
der Houwelgh / en in uwe beugt / gestaefdig-
hend en weezen; maer ik heb / en nog hebbe /
merkinge in uwe kleynheden van geslagte;
en ten betaemt niet dat mijn Land en lieden
namaels geregeert zoude wozen van zoo
kleyn geslagt. Mijne lieden bedwingen my /
en ik ben afreede in liefste met een ander
Wyff / die nu al op den weg is om hier te
komen / en zal eer lange hier weezen. Ik heb
dikmarlyk geweest dat naer veel geluk / veel
ongebal en ongeluk kwam; alzo is 't met
u en my. Als mijne Vrouw hier komt / rupmt
booz haer en gaet weg / en maekt u van alles
nu gereed om te bertrekken na uwe eerste
wooninge / zondet iet te murmureeren.
Draegt weg het geene dat gy hier gebzagt
hebt; en laet hier dat gy van my hebt / soz-
tyn is geen erbe. Gzifelbig antwoozbde en
zynde: Ik heb wel bezoed en geweten / dat
tusschen uwe hooghend en Edelhend / en my-
ne kleynhend en armoede / was geene gely-
kenisse of poztuere / na uwe afkomste en
huyze. Daerom berdzoege ik lydzaamelyk
al dat gy my opleggen wilt / en ik agte my
niet weerdig uwe Vrouw te zjn / ja ook niet
uwe Dienst-maegd. En in uw huyg daer gy
my eene Vrouw maekte / hebt ik altoos in
mijn herte en gepeps geweest als Martha /
en eene Bode en anders niet. Dieze neeme ik
God tot getuyge. Van dien tyd af dat ik
tot u kwam / hebt ik geert geweest in uwen
naem / dieze ik niet weerdig was. Daer van
loobe en danke ik God / en u mijnen Heere.
Doozd ik ben bereed met goeder herte / en
zonder murmureeren te keeren in mijns Da-
bers arm huyghen / in het welk ik alle mijn
jonge dagen leydde / en daer zal ik leeben en
mijn oude dagen vndigen / en sterben als een
gelukkige en eeflyke weduwe / en als de geene
die geen Wyff geweest heeft van zulken ede-
len / mogenden en grooten Heer. Dooz uwe
nieuwe huygzuwoude en Vrouw / zal ik geirne
rupmen / en die weerdighend overgeeben /

God hebben dat zy u geluk bzenge en binde. Mengende dat gy my bebedt waeg te bzaegen / het geene dat ik hier bzoegt; en hier te laeten dat het uwe is: Ik heb niet bergeten / dat ik in wooldede tshen / doen ik uwe Wiff wterd / booz mings Dabers deure ontkleed wierd van migne kleeberen en arme habhten / en haer wierd ik berciert met uwe eerbaere en kostelike kleeberen / en zoo kwam ik hier; oberzulkig bzoagt ik niet; met my dat het myn was / dan armoede / getrouwigheyt en mijn zugberheyt; en gelphertwiff ik mijn booz-zegde arm habht booz uwa alleen liet / zoo zal ik my ontkleede en laeten dit eerzaam habht. Dit gelyken hebende / bede zy haer kleeberen uyt / en gafse aen Gautier ober / zeggende: Mijnen Trouw-ring met alle de andere Ringen / Tuweelen en kleeberen die my pleegde toe te behooren / zyn in uwe kamer / Peere: Ik kwam schier naekt opt mings Dabers huys / naekt zal ik daer wederom keeren.

Grifeldis ventreket uyt het Paleys na haers Vaders huys.

Gautier hoozende be ootmoedige woorden van zyne Puygbozouwe / kreedt zulken beirnisse met haer / dat hem de traenen ten vogen opt spzongen; maer hy keerde zig om / opdat zy het niet merken zoude. En ten eersten dat hy spzeeken mogte / zegde tot haer: Houd en neemat deezze kleeberheng. Diez zy hem bedankte. Grifeldis al zoo heerkleed zynbe / ging en scheydde haerboets en met den blooten hooftde uyt het Paleys. Deel volksh volgde haer naer / al weenende en schrepenbe / dat haer 't geluk al zoo tegen was. Grifeldis kwam al stilzwijgende / herbuldiglyk en goedertierenlyk booz haer Dabers deure. Den welken zeer oud was en traeg / en had van dien tyd af / dat zy uyt zyn huns ging / altsjds wel bewaert en gehouden haer out kleebe / dat zy uyt bede doen zy van hem scheydde. Want hem lag altoos in den zin / dat het al zoo uytkomen zoude / geluk het uyt kwam. Als hy nu 't gerugt des volksh booz zyne deure hoozde / zoo zag hy uyt; en bernam Grifeldis zyne dogter in zulken staet als boozzegde is. Doen keerde hy in zyn huys /

en haerde haer oude kleeberen die zy te vordren pleegde te bzaegen / en liet haer die vordren aentrekken. Alons bleef Grifeldis een luttel tshd by haeren Daber / dienende hem zoo ootmoedelyk en onderbaenighlyk / en met alzulke eerbiedinge en neerstighed / als zy te wooren gebaen had.

Gautier geliet zig te trouwen een ander Vrouw, en Grifeldis dient in de Feeste de Gasten.

Middelertijd genackte zeer den Lande binne van Buenen / die met hun bzogeten de boozzegde twee kinderen / waer af dat de Dogter niet de Wzund van den Mark graebe Gautier. En daer liep groote maere van de Wzundloft / en van de eerlike feeste die aldaer weezen zoude. 's Dags te wooren eer zy ankwamen / ontbood Gautier tot zig zyne Puygbozouwe Grifeldis; de welke booz hem kwam / en hy zegde tot haer: Ik wil dat deezze Maegh / die migne Puygbozouwe worden zal / eerlyk zy ontfangen. Zy zal mozzgen hier ter maeltijd zyn / en de Peeren en Wzouwen die met haer komen / zullen elk na hunne weerde onthjaelt worden. Ik heb u hier toe geozdonneert / al zyt gy niet wel gekleed / neem den last hier af / en ontfangt migne Gasten / gy kent migne maniere. Grifeldis antwoozbde hem zoetelyk / zeggende: Peere ik zal 't met goeder herte geirne doen / en wat gy my bevelen wilt / zal ik volbzegen na migne magt. Dit gezegt hebende / nam zy eenen tiessem en ander gereedschap / om 't huys en de Zaale schoon te maken. Daer naer ging zy de schraegen en de Tafelen schikken / gebedende aen de andere dienaeren goed exempel om desgelijks te doen. Des anderdags kwamen de gemelde kinderen met den Graebe en de Graebinne van Buenen; wien al 't volk tegen ging / megnende dat deezze kinderen toekleehoozde aen den boozzegden Graebe en Graebinne / en zagen de Maegh met groote verwondering aen / obermidig haere schoonehnd. Na sommige zepben; dat Gautier wel bede / willenbe zyn houwelik berwiffelen / en nemen ble ebete schoone maegh. Grifeldis daeren-tusschen was de boozgd om alles wel te be-

schikken. Zoo dat alle die 't zagen haer daer van pzezen / en zeer verwonderd waeren / hoe zulke een schamel Wiff uyt haer zelven neemden konde zoo goed bestier en ozbonnantie. Als Grifeldis nu hoozde dat de gemende Wzund in kwam / ging zy haer blydelik tegen en zegde: Eerweirdige Maegh zyt welkom; desgelijks ontfing zy berheugelyk alle de andere / die daer met de Maegh ter feeste kwamen.

Gautier geeft aen Grifeldis te kennen, dat de Bruyd, die hy gehaelt had, zyn Dogter was, en verrooft Grifeldis eyndelyk.

Als van Gautier met de Maegh zyne Dogter ober maeltijd zat / en met alle de Peeren en Wzouwen / zoo riep hy Grifeldis booz hem / zeggende in jok: Grifeldis / wat dunkt u van migne Wzund / is zy niet schoon en genoegetlyk? Grifeldis antwoozbde en zegde: Zeker Peere / gy hebt geene schoonder / nog geen ebeter mogen vinden. Ik bid God dat gy met bzebe en geluk moogt te saemen leeben; en ik bid u / Peere / dat gy deezze Wzouwe zoo hard niet zyt / als gy waert aen uwe andere Wzouwe; want deezze is jonger en teerder / en wehlyker oppgehouden van de andere was / in die'er waegen dat zy 't al zoo niet herdzagen zoude konnen.

Als Gautier berstond en merkte de groote gestaedighed en ootmoedighed van Grifeldis / en dat zy daer in volherdebe / zoo wilde hy hem niet langer beynzen / maer hy stont op / en zegde openlyk booz hun alle: Grifeldis mijn Wiff / ik heb u genoeget verzogt / en hebonden uwe getrouwe gestaedighed. Ik meyne dat 'er geepen man op b'aerde leeft / die zoo beel verzogt heeft van zyn wiff / als ik doen van de migne. Dit gezegt hebende omhelgde hy ze. Doen wierd zy beschaemb / geluk eenen mensch die uyt eenen bzenben bzoorn ontfyngt. En Gautier zegde booz zyn Grifeldis / gy zyt mijn Wiff alleen; geen ander heb ik gejad / nog nimmermeer hebben zal: deezze Maegh die gy hier ziet booz migne Wzund / is uwe en migne Dogter; en deezzen

Jongeling die men houb booz den Zoone der Graebinne van Buenen migne Zuster / is onzer bepder kind; welke twee kinderen gy altoos hebt gemengt verloozen te zyn; en nu hebt gy ze te saemen gebonden. Boozdij wil ik dat elk weerde / dat ik noogt gebagt heb migne kinderen te dooden; maer ik heb dit gebaen om u te onderzoeken en te bepproeben. Als Grifeldis dit hoozde / van blud / hay viel zy neder in onmagt. En als zy weder tot haer zelven kwam / konde zy niet berzaed woorden van 't omhelzen / en 't kussen haer er kinderen.

De Wzouwen en Jongbzouwen namen Grifeldis en senbenze in eene kamer / daer zy ontkleed wierd van haere kwaebe kleeberen / en heerkleed met heerlike en dierbaere kleeberen / geluk zy plagt te bzaegen / ter tshd dat zy met Gautier woonde in 't Paleys / en boozdij naerderhand altoos bzoeg met groote eerweirdighed. Daer wierd van blydschap menigen traen geweent. En op dien dag was daer de feeste meerder / dan zy gewest was in hunne eerste Wzundloft. Boozdij als doenten eersten bede Gautier komen woonen in zyn Hof / Lande Nicole zyn er huygbozouwe Daber / en hielt hem heel zyn leeken lang in groote eere / daer 't te wooren geschieden had / dat hy op zynen Schoon-daber niet paste.

Deezen Mark-graebe leefde daer naer met Grifeldis menige jaeren in bzebe en minne met malhanderen / en besteden hun Dogter zeer hoogelyk en eerlyk. En naer hun'er bepder dood kwam het Land van Salus / en op hunnen boozzegden Zoone / die het zelue lange en wel / daer naer rogeerde.

Zoo zeg ik dan tot beslynt / dat de herbuldigheyt eene schoone beugde is: En die hier indzaem is en God be bzaeke opperst / zal daer af beel beter geloont worden / en zynen wille berkrifgen / dan af hy daer zels be bzaeke af name. En woord het hem hier ter wereld niet geloont / het zal hem bergolden woorden in 't eeuwig leeben / 't welk nog in er te agten is. Tot welk eeuwig leeben ons bzenge / den Daber / den Zoone / en den H. Geest. Amen.

Eynde der Historie van Grifeldis de Zagmoedige.

DE HISTORIE
HET DERDE DEEL DER
VROUWE-PEIRLE
FLORENTINE DE GETROUWE,

Huysvrouw van Alexander van Mets, de welke haeren Man met groote behendigheyd verlost heeft uyt de slaeverny.

Hoe Alexander trouwde zyn Huysvrouw Florentine, uyt den Huyze van Loreynen, en voór hem neemt het Heylig Graf te bezoeken.

In 't jaer ons Heere 1210 / woonde in de Stad Metz eenen Ridder en Heere / zeer oud van dagen en rijk van goed; den welken in zynen tyd zeer kloek was ter wapenen / en dikwils groote eere en prijs behaelde in stecken / touwnopen en stryden. Dreezen naer zyn overlyden liet eenen Zoone agter genaemt Alexander. Als dreezen gekomen was tot zyne mannelijcke jaeren / hebben hem zyne vrienden en dagen uitgezocht een schoone Jongvrouw / met naeme Florentina / uyt den Lozeynschen Dobe van Edelen stamme gebooren; de welke met hem wierd ondertrouwd / en namaelck in den Doulweyken staet verzaemt / dooz 't aenzigt der v. Kercke.

Maer de Wyploft-feeft nam Alexander zyn huysvrouw Florentine / en sizagtze met hem tot zyn Hof te huys; daer zy minnelick te samen leefden in goeden vrede / God dienende. Maer dooz zy eenen goeden naem verkreegē hebben dooz de gansche stede van Metz.

Het gebiel dan op enen tyd dat zy om hun zelven wat te vermaecken / met malkanderen wandelen gingen; en onder andere woorden spak Alexander tot Florentine: liebe huysvrouw / ik bid u dat gy my wilt oozlof geeden; want ik heb een oyzet gemaakt een reyze te doen / om te bezoeken het Heylig Graf onzes Heere; en albaer ook een wijle tids te stryden tegen de vyanden Gods / de onge-

VAN FLORENTINA.

loobige Sarazynen. Florentine beezē haers manns begeerte verstaen hebbende / was daer niet wel om te vreden / en zende tot hem: Weiden Heere en Man / ik bezoeke op alle bziendfchap dat gy toech wilt t'huys blyben / want die reyze zoude zeer lang vallen. En aengezien dat ik een jonge Vrouw ben / zou zorge ik ook / dat de valsche tongen ten onrecht myn eere bedekken zouden / want de wereld is vol valschheyt en leugen. Ik bid u / blyft by my / ik zal u den tyd korten met genoegten / met muziek / met maer-spel en met ander vermaek. Daer op antwoorde de Alexander: dat is wel waer; maer ten is de regte haene niet na den Hemel / overzulkig bid u om oozlof; want ik denke myne reyze te volbringen. Doen zende Florentine: Zoo bid ik u dan / verminde Man / dat gy u niet zeer op iemand verlaeten wilt / en ziet wel hoer u / in wat verbergen dat gy u vertrekt. Ik hooge myne eere zoo te bewaeren / dooz de hulpe Gods / dat men geene schande van my hooren zal met de waerheyt. Doen zende Alexander tot haer: O myne tweibe allerlieffte Vrouw / indien gy uwe woorden volbringt / en uwe eere bewaert / zou zal ik u lieber hebben en meer eere bewyzen / dan ik vout gedaen heb; is 't dat God my spaert / en dat ik met gezondheid wederkeere. Doen Florentine deezē woorden verstaen had / wiesch zy zeer liebzukt en bezeerb; en gaende alleen in haer kamer / dede daer buertighk haer Gebed / zeggende: O schoone Gods Moeder en Maegd Maria / Koninginne van alle genabe; wilt my toech beschermen / op dat ik in eere blyben mag / en dat mynen Man zulken zinnen krygge / dat hy by my blyve; of laet my eenigen anderen troost gebeuren / dat bid ik u / o Maria / eene Vertrousterffe aller bezukte herten / dooz het allerbitterste slaen / het wesk gy onder het kruys stont / doen 't scherpslijvende zweid van de allerpijnlikste doershend / uwe teer Moederlyk herte doozsneeb: zoo wanneer gy uwen gebenedyden Zoone Jesus-Christus onzen Heere onschuldelyk / en met dunzend pynen zaegt de dood stercken om onze zonden.

Hoe Alexander oozlof nam aen Florentine om na het Heylig Land te reyzen.

Florentine ziente dat Alexander gansche Insi geziend was te vertrekken / heeft hem onder andere klederen gemaeckt een Vemde van de allerbeste stoffe / daer op stellende een schoon rood kruys / begeirende dat hy dit rood teeken van getrouwigheyt wilde bewaeren. Alexander heeft het genomen met zoobaenige belofte. En alles gereed weezende tot de reyze / heeft hy tot Florentine gezegt:

ALEXANDER.

Du laet myn Wapens en Parnaas al Verceyden / ik wil riyden ober hieg en dal / Ende niet enen nacht rusten stille / Daer ik den anderen rusten wille / Du oozlof Vrouw / zonder wederleggen / Hier en moogdy niet tegen zeggen: Maer zyt u tot de beugh hegeebende / Ik zal 't u loonen heer ik lievende.

FLORENTINE

Heer / myn heet is verschrikt en beebende / Du trekt / God zy u zaligheyt gebedende / Behouden reyze / gezondheid aen lyve / Maer God weet in wat bzyk ik blybe.

ALEXANDER.

Oozlof Vrouw / hier en is geen langer bebaeden / Bid dooz my hertelyk zonder verzaeden / Oozlof Lief / ende blyft met God hoort / Gods gratie bewaert u ongestoort.

FLORENTINE.

Adieu mynen ontberkooren Heer zoet Dien ik heminne hooven allen schat en goed / Adieu mynen eenigen troost nu lievende / Adieu die my nu zyt hegeebende.

ALEXANDER.

Oozlof Vrouw / myn'er zinnen ruste / Oozlof al myns herten ruste / Oozlof myn lieffte Lief getrouwe / Oozlof verbruyfter myn'er rouwe / Oozlof die my zyt een honing-raet / Oozlof die helpster van mynen staet / Oozlof Lief / na bien het moet zyn / Oozlof wieng afschenden my boet pyne. Daer beezen vuerighen oozlof zyn zy van malkanderen gescheyden met bezukte her-

DE HISTORIE

ten en weenende oogen. En Alexander is weg-gereyft na Venetien/ en ban daer ober gefcheept en spoedelijk aengekomen in het Land van Syrien. Alwaer naer dat hy een korte wiffle tijds tegen de Ongelooftigen geftreeden had/wierd hy met nog zeven andere Chriftenen van de Sarazynen gebangen/en nooz den Soudaen of Koning van de Affirien en Arabiten gebzagt/ den welken tot hem zeyde: Gy-lieben zyt nu hier in mijn geweld; maer want gy klocke mannen zyt ter Wapenen/ ik geebe u te kiezen/of gy wilt de Ploeg trekken of in het water herbzonken worden. Alexander antwoozdde hem: O Heere/ 't leeben is zoet/ elk begeert te leeben. Hierom hebden wy lieber de Ploeg te trekken/ dan te sterben. Doen wierd Alexander en alle zyn medegezellen in de Ploeg gefpannen/ en dikwils met groote preffelen zoo breevelijk geflaegen/ dat 't bloed van hunne lichaemen afliep/ zoo dat zy daer onmaetige pijnen leden/ hoewel dat elk zyn upterste befte bede. In welken artien/ nog dooz zweet/ nog dooz regen/ nog dooz het berpoeten bloed/ wierd zyn Hemde/ 't welk hy weg-reyzende van zyn hupszouw ontfeeng/ en aendede/nooyt herbupid/noy gebertwed/ het welk hem iet goeds bede hermoeden. In deeze benautdheyd nam hy zynen toeblygt tot God/ hem dikwils bidde om trooft en byftand/ waer 't hem zalig. Ook aenriep hy de Allerheyligfte Maget en Moeder Gods Maria/ opdat zy dooz haer doozfpraak hem zoude willen berckfagen zyne berloffinge/ en boben al de zafighepd zyn'er ziele.

Hoe Alexander gebragt wierd voor den Soudaen, die hem vragde waerom zyn Hemde zoo reyn bleef.

Naer dat den Soudaen op eenen tyd met zyn Heeren en Edelen had goeden eier gemaakt/ wierden zy onder walfkanderen fprekende/ d'een van genoege/ d'andere van zwaerighepd/ de derde van wiffelhepd. Doen zeyde daer eenen dat'er eenen Chriftenen Ridder was/ die zoo lange met groote pijnen in de Ploeg gezaen had/ daer hy dikwils nat gewozden was zoo van zweet/ als

van regen en bloed; en nogtans was zyn Hemde althids zuyder/reyn en onberfleeten gebleeben. Als den Soudaen dit hoorde/was hy zeer verwonderd/ en bede den Chriftenen dooz hem kornen/ dien hy bzaegde: O gy Chriften! van wat land zyt gy in Chriftenryk/ hoe is uwen naem/ en wie heeft u dat hemde gegeven/dat althids zoo schoon en wit blyft/ en van geen berley ding besmet word; en daer toe blyft geheel en onberfleet? Den Chriften antwoozdde: Ik ben eenen Ridder en Hozer der stad Metz/ mijnen naem is Alexander; en mijne deugdelike Vrouw gaf my dat Hemde als ik betrok/ 't welk/aen gezien het zoo wit blyft/my doer hermoeden dat zy in haer eere en goede getrouwighepd blyft. Daerom bid ik den Almachtigen God dat ik haer met luybschap weder zien mag. Doen zeyde den Soudaen: Daer durfde niet op denken/ dat gy uws Wiff weder zien zult. Want als gy niet meer arbeypden kont/ dan zal men u verbyzanden/ of in 't water herbzonken. Hier naer wierd Alexander weggeleed en in de Ploeg gefpannen. Doen riep den Soudaen tot hem een deel van zyn jonge Edelmann en Heeren/ en zeyde tot eenen die des Chriftens lands taek wel konde: Au neemt gelb en goeds genoege met u/ en reyft na Lozeynen in de stad Metz/ en doer zoo beelneirfghhepd/dat gy de Vrouw van deezen Chriftenen kragt tot uwen wil; en spaert daer aen gelb nog goeds/ opdat wy zien mogen of dat Hemde heranderen zal. Den Ridder om te volbrengen het bevel des Konings begaf zig terftond op den weg: en reysde zoo lange/tot dat hy ten lesten kwam binnen Metz in Lozeynen/ daer hy 't hupszouw liggen in de hermaerdste herkerge in die Stad. Als hy ter Cafel gezeten was om te eeren/ zeyde hy: Heer weid kendy met eenen Ridder van deeze stad/ geheeten Alexander/ die ten heyligen Lande getrokken is/ en is daer gedwongen de Ploeg te trekken? Hy zeyde my zelfs dat hy van deeze stad is/ en dat zyn hupszouw hier woont. Is dat alzo ik zoude zyn hupszouw geirne kennen en fpreke. Den Weirb antwoozdde hem: Mijnen goeden vriend/ 't is alzoo gelyk Alexander ge-

zent heeft: en ik ken hem en zyn hupszouw zeer wel. Dit gezeyt hebbende bede den weirb Alexanders Wiff ontlieben/ dat zy ten zynen hupze zoude believen te kornen; want daer was enen Ridder gekomen van zeer berre Landen/ die haer tdinge zoude zeygen van haeren Man Alexander.

Als Florentina herkaen had deeze hoobfchap/ zoo maekte zy haer zelven tierlyk toe/ en kwam in die Berberge daer zy den Ridder zeer minnelijk ontving/ na de maniere des Lands/ en ging daer naer by hem neber zitten/ hem bzaegende na haeren Man Alexander. Doen aenzag deezen Ridder haer weezelike schoonhepd/ en zeyde: Gerweirdige Vrouw/ utoen Man is in Turkien gebangen/ en heb groore pijnen en last/ want hy gaet bagelyk in eene ploeg gebonden en zal daer moeten sterben/ bemitz zyn leeben met geen goud of zilber af te kooppen is. Maer begirde gy my te wil te zyn/ ik zal goeden pand stellen/ dat ik hem zal berlossen.

Och armen! zeyde zy/ ik hooppe dat hy het niet is/ maer eenen anderen. Dat ik u bid/ zeyt my toch wat kilereren heeft hy aen. Den Ridder spzakt: Hy heeft een schoon Hemde/getrekend met een roob kragt dat nooyt blek ontving in twee jaeren/al heeft hy nogtans daer mede althids in de Ploeg gezaen. Als hy niet meer kan arbeypden/ dan zal men hem verbyzanden of herbzonken/ maer wilt gy mijne begeerte doen/ ik zal hem leebende tot u zenden.

Doen Florentine dat hoorde/ wift zy wel aen het Lit-reken dat het Alexander haeren Man was/ en zy zeyde: ik hooppe wel/ 't moet aen mijnen Man zyn leeben koften/ of aen my mijn eere. Zoo dan ik wil hier in mijn eere herbeyden/ en geebe het God op/ want als het hem beliest/ zal 't wel beteren/ het is ook beter eenen mensch berloozen dan God/ het is beter een Tirfaem berloozen dan eene Ziele/ want alle der menschen lichaemen/ alle goud en zilber/ alle kostelikehepd/ alle leebende dieren ber aerde/ ja Hemel en aerde is niet te geliken by eene Ziele die na Gods Weirb gefchagen/ en met zyn

dierbaer Bloed gekogt is. Als den Ridder dit hoorde/schrydde hy van Florentine zeer bedugt van herte/ en stelde zig op den weg om weder na zyn Land in Turkien te keeren/ heliebende te bergeefs zyn gelb berteyt/ en alle zyn reuze en arbeypden berloozen gebaen. Florentine heerde ook zeer rouwig na hupz/ en betrok zig in haer kamer alleen/ bitterlyk schzenende/ zeggende:

Och armen! wat heb ik nu gefhooyt? Den bloed van traenen myn hert berfmooyt; Dooz die hoobfchap berblyft my zwaerlyk kragt en spzakte: want ik zien gebaelijk/ Dat mijnen Man in dzuk is/ ik en weet wat dinken/ Nog doen. Och! het hert dankt my t'ontzinden!

O aerde opent u/ wilt my oberwelben/ Enlaes! waer zal ik laeten my zeiben! Want alle bzeugd die ik ooyt plag/ Al het bly hermaek dat ik ooyt zag/ Al het luytig leeben myn/ Al dat my verbyzanden mag/ Al dat my ooyt op het herte lag/ Is my nu zonder alle hooppe schon/ Mijne liefbe trooft/ mijn ruste zyn/ Mijne dzukz-berbzijber/ mijne liefste aen-

schon/ Mijne allerlieefte oogen opflag/ Mijne hoogste bertroutwen/ mijne meberch/ Mijnen weirbften die'er mag zyn/ Is nu gebangen! O wer! ach! Immermeer en zien ik byden dag; Dieg ik nu zegge met de herten floutwe; Cer wereld en is geen bzoeder Vrouwwe. Tacen fortune! wat hebby my al leebz gebzogt/

En hoe hebby aen my verzogt/ Ende my gelaeten in dit dangier/ Had gy my toch hulpe gebzogt/ Ik hadde lieber met myn bloed gekogt. Van men hem dzuk fel gebangen had. O fortune wankelbaerig rab/ Ik roep bzaeke ober uw bestieren/ Gy hebt mijnen liefsten t'onberbzogt/ Ik en weet zelfs nu geen regier/ Mijne ziele smilt in dit dzuklig bier/ Dat gy fortune wel wiffelchen mogt:

Ziel en Wiff / was aen hem gekogt /
 Dieg zegge ik met herten rouwe /
 Op d'aerde is geene boeber Vrouw /
 Creurt nu met hem mijn Ziel en Wiff /
 Creurt nu mijn herte; want het liefste
 matst /
 Is gebaen daer nu bzuik op daerle /
 Creurt nu al mijn bzeugd beklijff /
 Creurt / en maekt geen langer bluf /
 Want my noopt lieber en ontfaelbe /
 My bogt dat my een zweird boozstraelbe /
 Als hy oozlof nam aen my zjn Wiff /
 Myn kragt uwezeli / mijn bzeugd faelbe /
 Myn herte was met eene bzuikige naelbe /
 Boozstikt en boozsteecken eben stift /
 Du moet hy sterben mijns heyls beklof /
 Dus saekt my de spzaeke van grooten rouw /
 Ter wereld is geen boeber Vrouw.

Florentine maekt gereedschap om Alexander
 te zoeken.

Florentine een poosken tijds gewent
 en gekermt hebende ober de ellende /
 daer zy verstaen had haeren man in geballen
 te zjn / zoo boozzend is; nam eyndelyk
 booz haer na Sjrien te reynen / en haeren
 man ook met perstheil haers leebens te zoekē.
 En 's anderdags haer bereydende tot de
 reyse / dede Pelgrims kleederen aen / nam
 ren klepne Harpe met haer / en volgde den
 Ridder tot Venetien in zjn Herberge toe;
 alwaer den Weird haer bziendelyk ontving
 en willekom hiet. En midt het op den noen
 was / leyde hy haer in de kamer daer den
 Ridder niet meer andere ter Casel zat / en
 zeyde: Heer wilt gy met deeze goede manne
 wat reten? Florentine in 't Pelgrims kleed
 antwoozdde: Heer Weird mijn geld is lut-
 tel / en ik waerre geitne nog boozder / dus
 zorge ik geld te kopt te hebben om weder in
 mijn klooster te komen / maer den Ridder
 spzak: Heer kom hiet hy ons zitten reten /
 en goede cier maeken / ik zal heden booz u
 betaelen. Den Pelgrim dan na des Ridders
 wil at en bronk met hun. Als de Casel op-
 gebaen was / speelde den Pelgrim zoetelyk
 op zjn Harpe / en zong daer zeer minnelik

op / zoo dat hy heel 't gezelschap verblifde.
 En den Ridder had daer zulken genoege
 in / dat hy hem bzaegde: Heere / waer wilt
 gy henen reynen? Den Pelgrim zeyde: Ik
 zoude geitne bezoeken het Heylig Graf on-
 zeg Heere te Jeruzalem / maer bzeze dat
 my teir-geld ontzoecken zal. Den Ridder
 zeyde: Kieft met my / en ik zal booz u be-
 taelen uw Scheeps-huere en moad-kosten.
 Waerom den Pelgrim blyde te scheppe ging
 met den Ridder / en met heel koopleden;
 daer hy genoege maekte / hun alle den tyd
 berkoztende met te speelen op zjne Harpe en
 Dioole / en daer onder zoetelyk zingenbe /
 zoo dat zo alle met bzeugd ober kwamen.
 Als het Schip in de Haven was / gingen zo
 allegader te Land. En den Pelgrim bzaegde
 den Ridder na den weg van Jeruzalem / en
 bedankte hem zeer / zeggende: God die alle
 dingen geschapen heeft / loone u de deugden
 die gy my gebaen hebt / want wy moeten
 nu schepden. Den Ridder antwoozdde:
 Niet alzo Heere! mijn begeerte is dat gy
 met my reyse tot onzen Koning / om een
 maend by my te blyben / en hem wat ge-
 noegte aen te doen. Al wat gy dan begeiren
 zult / zal u gegeeben wozden / dat heelde
 ik u by mijne troutwe.

Hoe Florentine als eenen jongen Pelgrim
 vertrok met den Ridder tot den Koning.

Doen trok Florentine als eenen Pelgrim
 met den Ridder tot zjnen Koning / daer
 zy Alexander vond in de ploeg gespannen /
 en groette hem; maer hy kende zjn wiff niet.
 Zy kwamen by den Koning / die den Rid-
 der eerlyk ontving; en bzaegde hem terstond
 hoe hy gebaeren was? Den Ridder ant-
 woozdde: Heer Koning ik zal u de waer-
 heyt zeygen; ik zag noopt eerzaemer nogte
 volstandiger Vrouw van Alexander Wiff /
 zoo dat ik haer tot mijnen wil niet kuygen
 konde; en had ikze daer toe bedwongen / ik
 waer nietleebende van daer geraekt / midt de
 groote magt van haere Edele Dzienben.
 Doen zeyde den Koning: Laet ons goe-
 de ciere gaen maeken; maer zeyt / van waer

bzengt gy bezzen bzeubeling? Den Ridder
 spzak: Heere / ik zag noopt boozliger Jong-
 man / want hy heeft my den langen weg
 berkozt / en hy kan beele genoege maeken.
 Zoo moet hy een wylle by ons blyben / zeyde
 den Koning / en wat hy begeert / zal ik hem
 schenken. Albus hebzeef den bzeubeling met
 zjn spel en zang groote bzeugd; maer hy
 bogt althb / hoe dat hy ook haest booz zjn
 zelven eene genoege zoude berwerben.

Dus heeft den Koning hem gegroet / en
 zeyde: Heere / zyt bzoelyk sonder gebaer /
 wat gy dan my begeert zal ik u geeben. Als
 de maend ten eynde was / daer Florentine
 alle dagen na gerekent hadde / ging zo tot
 den Ridder / en zeyde: Heere de maend is
 upt / daer komt in onze Wet eeren goeden
 tyd aen / oberzulkis moet ik na Jeruzalem
 reynen en boozds na Engeland; waerom
 ik om oozlof bid.

Den Ridder zeyde't aen den Koning / dat
 den Pelgrim moest boozds reynen. Als doen
 werd hem daer booz een giste gebonmeert
 een schoon Curks Peird / en daer mebe dug-
 zend goude Befanten; maer den Pelgrim
 zeyde: Aen Heere / dat Peird begeert ik
 niet / want ik wil te voet bezoeken het Graf
 mijns Heere Jesu. Het geld begeert ik ook
 niet / want ik wille mijnen kost bidden om
 Gods wille / om alzo mijns Heere arme-
 de na te volgen; maer ik begeert een ander
 bede die u wel te doen staet. Gy weet Heer
 Ridder / dat ik hier in dit Land alleen ben;
 ende weet de wegen / nog verstaen de taete
 niet; oberzulkis opdat ik mijn Bedebaerd
 volbzengen mag / en bezoeken het Heylig
 Graf daer ik om gekomen ben; zoo begeert
 ik hoden al / dat gy my wilt geeben eenen
 Chzisten / die my eenen getrouwen Boeber
 zy / om met my ober den weg te gaen / want
 alleen te reynen / zoude booz my al te ber-
 renetig zjn. Doen zeyde den Ridder: neemt
 eenen met naem Alexander / die zal u wel
 dienen; opdat hem den Koning niet meer
 ziet / want anders zoude ik nog biftwyl be-
 schimpt wozden / om dat my booz hem groo-
 te schande gebeurt is.

Den Pelgrim hem houdende / als of hy

diën niet kende / zeyde: Wel laet my zien
 wat man dat het is. Zy gingen dan te saemē
 ter plaetze daer de Chzisten in de ploeg
 gingen zeer hard gekonden / beirlyk klaegen-
 de; en elk om het meest biddenbe om berloft
 te zjn. Ten lesten kwamen zy aen de ploeg
 daer Alexander in gespannen was / tot wie
 den Pelgrim zeyde: Boeber wilt gy niet
 my ober den weg reynen? Alexander niet
 megnende berloft te wozden / antwoozdde
 met bedzukter herten: Ach lieben Heer!
 of ik den dag leefde / dat gy de magt had
 om my upt beezen laet t'helpen / ik zoude mijn
 leeben lang uwen dienaar zjn / en mijn leeben
 booz u stellen. Doen spzak den Pelgrim tot
 den Ridder: Deezen Chzistene wil ik hebbe /
 diën zal my wel dienen op den weg. Alexan-
 der toird van ontspannen upt de ploeg / en
 obergelebert aen den Pelgrim / daer naer
 gaf hem den Ridder eenen bzy-gelen-brief
 met des Konings Zegel / om bzylyk ten
 heyligen Graf / en booz al het Land te
 gaen en te keeren.

Daer dat zy dan hunne Bedebaerd en
 Gods-bienst te Jeruzalem gebaen hadden /
 keerden zy naden Zee-kant toe / om weder
 na huss te trekken. Men de Haven bonden
 zy eenen Chzisten Prinsie die met een Schip
 ober Zee wilde / en verzogte om Gods wil-
 le mebe te haeren. Den Prinsie antwoozdde:
 Dat zal u niet ontzeyd zjn / Heere /
 maer wy zorgen of het Schip te zwaer ge-
 laetsu waer / en ook hebben wy des Kon-
 nings bzy-gelen niet. Doen toande den Pe-
 grim aen den Prinsie des Konings Brief en
 Zegel / waerom hy blyde was. Zy trokken
 dan de Zeyle / in den Cop / en ligtende de
 Ankers op / den Schipper riep albus:

Wel aen / wel aen / al zonder spaeren /
 t'Scheppe / t'Scheppe / laet ons haeren /
 Doet bzyden 't Schip booz wind en blaege /
 Want ik dus binnen eenen dage /
 Wel zeylde twee honderd mijlen /
 Wy zullen landen in korte wylfen /
 Den Heer heb lof van 't zoete laben /
 Ik zien van verre de Chzistene Haven.
 Doen zeyde Alexander:
 O God! weest hertelyk gebankt /

Dat ik zien 't Christentijck / daer ik twee jaeren /
 Zoo buertig heb na herlangt /
 Nu laet ik het Land Syrien haeren /
 Daer Jesus booz ons nederbaelde /
 En ons schuld aen 't kruys betaelde /
 Dieg zy hem lof en eere t'aller tijd /
 En aen zyn Moeder gebenedijdt.

Zy zyn al zoo kortelings zonder ongeluk
 obergekomen. Als 't Schip aen Land was /
 gingen zy daer alle upt; en den Pelgrim bad
 vrozof aen den Pzince / die tot hem zeyde:
 Peere / utw schijns huere en mond-kost zal ik
 booz u / en uwen Broeder betaelen / dieg
 gedenkt mijns in utw Gebed. Den Pelgrim
 zeyde: Dat loone u God met de eeuwighe
 beugb / als utwe ziele van hier schepde. Zoo
 dan vrozof genomen hebende aen den Grae-
 be / reysden zy te saemen na Mets / en had-
 den op den weg tusschen malkanderen beete
 woorden. En Alexander vermaende dikwils
 dat hy zoo eerlyke en deugdelijke Vrouw
 had. Als zy nu op twee dag-reyzen na by
 de Stad Mets kwamen / zeyde den Pel-
 grim: Broeder Alexander / nu moeten wy
 scheyden / hier is den weg om na mijn huys
 te trecken. Waer af Alexander broede
 wierb / en zeyde: Ik danke u van de broe-
 derlyke trouwe die gy my gedaen hebt; maer
 ik bid u / komt met my na Mets / ik en
 mijne vrienden zullen u groote eere en deugb
 betoonen / en minnelijck ontfangen / herstaen-
 dede groote trouwe die gy my gedaen hebt.
 Broeder Alexander / spzakh den Pelgrim:
 Ik mag om groote rebenen niet langer van
 huys blyben; dan ik bid u / geeft my een
 kleyn stukken upt utw Remde / op dat ik het
 aen een ander mag toonen / en utw gebag-
 tig zyn. Dat zal ik geirne doen / zeyde Alex-
 ander; en al wat ik vermag met luf en goeb /
 dat zal ik u betwijzen. En tot meer herzeke-
 ringe schreef Alexander met zyn engen hand
 twee Brieven / den eenen upt den anderen
 gescreben / van gelyken inhoud. En gaf den
 eenen aen den Pelgrim / en liefde den an-
 deren. Al zoo vrozof van malkanderen neem-
 ende / trok den Pelgrim haestelijck booz ee-
 nen anderen weg na Mets / en was enen

bag eer t'huys van Alexander haeren Man.

Zoo heeft als Florentine t'huys was ge-
 komen / bede zy de Pelgrims kleederen upt /
 trok haere gewooneijke kleederen aen / en
 bercierde haer zelven / herwagtende de kom-
 ste haers Mans. Den Zwager van Alex-
 ander berneemde de komste van Florenti-
 ne / ging met eenen grammen moed tot haer /
 en zeyde: o En balsche / oneerlyke en onge-
 trouwe Vrouw! waer zyt gy zoo lange ge-
 weest? Ik kan niet anders denken / of gy
 hebt met andere ligte vrouwen agter lande
 geloopt / komt Alexander wederom te
 lande / ik zal het hem zeggen.

Florentine antwoorde zagtmoedelijck:
 Daer zal ik niet booz zeggen als men de
 regte waarheid zeggen zal. Zoo liep den
 dag ten avond; en de Vrouw hieft niet op /
 den Peere om zyne Godlyke gracie te bid-
 den / en ging gerustelijck slaepen. Des ander-
 dag booz den noen kwam Alexander in de
 Stad Mets / en ging terstond tot zynen
 huys en Hobe / daer hy zyne Huysvrouw
 vond / die hem zeer minnelijck ontfangen heeft.
 Als Alexander vrienden en Mogen hooz-
 den dat hy gekomen was / kwamen zy hem
 alle wilkekom heeten / maer den Zwager
 zeyde hem / hoe dat zyne Huysvrouw schan-
 delijck met eenen anderen langen tijd weg
 geweest was. Daer op spzakh Alexander:
 Ik hooye dat het niet is gelyck gy zegt / maer
 daer af willen wy nu niet spzeeken; laet ons
 gaen eeten / drinken en bozlyk zyn.

Florentine word van haere Vrienden beloogen,
 maer herkent van haeren Man, en heel
 onnoozel bevonden.

Als de vrienden van Alexander en zyne
 Vrouw ter Casel zaten / en goede ciere
 maekten: zoo bzaegde den Zwager hoe die
 reyze zoo langen tijd gebuert had? Doen
 bertelde Alexander alle zyne kranke aben-
 tueren / en hoe dat hy berlost was booz ee-
 nen Pelgrim die het heylig Graf bezogte.

Den Zwager hoozende die sammerlijcke
 stukken / en Alexanders groote armoede /
 wierb gram op Florentine / en zeyde:

Alexander! ik herwonder my zeer waer utw
 Wiff geweest mag hebben / want niemand
 van ons heeft ze in bertien maenden gezien.
 Boozwaer zy heeft ons alle groote schande
 aengebaen. Florentine ontschuldigde zig na
 haer best; maer haere woorden werden niet
 gehoozt / want Alexander zeyde: Indien
 het waer is / ik zal ze met honden doen ten
 Hobe upt jaegen. Doen stond zy op van de
 Casel / en ging bedroeft weg. Ten lesten
 hond zy geraeden haer zelven als den Pel-
 grim aen haeren Man te vertoonen / zy trok
 de Pelgrims kleederen aen / ging booz Alex-
 anders Hof staen / sloeg op de Warpe en bad
 om brood. Daer hooze ik zingen mijnen lie-
 ben Broeder / spzakh Alexander / die my ber-
 lost heeft: Harst u / en haelt hem met eeren
 hier binnen. Als Florentine in kwam / zeyde
 Alexander: Zyt wilkekom mijnen liefsten
 Broeder / en bede hem aen de Casel zitten
 nebens zyne zyne / en dankte hem zeer van
 de beugb die hy hem bedwezen had in zynen
 grooten nood. Doen ging Florentine ter
 Casel zitten / herbergerde haer aenzigt al-
 zoo zy best konde / en zeyde: Waer is utwe
 eerlyke Vrouw / daer gy my zoo dikwils op
 den weg af gezeyt hebt? Alexander ant-
 woorde: Zy was hier terstond. Doen zey-
 de den Zwager: Ik heb ze doen zoeken / op
 dat zy hier come; maer niemand kan ze bin-
 den. Wy moogen haer wel bergeeten / zeyden
 d'andere die haer zaten / zy wilt haere ge-
 woonte niet laeren; zy zal booz zeker heym-
 lijck weg gegaen zyn / want niemand heeft ze
 op de stracten gezien. Doen spzakh Alexan-
 der: Och! het zy God geklaegt / dat ik die
 ellendige Pelgrimage bede! waer in ik van
 de ongelooijge Sarazynen zoo scherpeijck
 gebangen / en twee jaeren lang zoo bzeede-
 lijck in de ploeg gespannen was / herlijgende zoo
 menigen harden slag. dat my het bloed som-
 tijds ten lijbe afliep van alle kanten / als of
 ik daer mede had obergoeten geweest; en dat
 ik nu die groote schande en oneere hoozen
 moet. Alsdan stond Florentine op van de ta-
 sel booz alle de Gasten / en zeyde: Alexander
 weet dat gy een eerlyker en better Vrouw
 hebt van gy meent. Dit zeygende / liet zy

opentlijck haer aenzigt zien / en bede het be-
 zel van haer huys booz alle die daer zaten /
 en zoo beel kwach van haer gesproken had-
 den. Beziet my tuel / of ik utw Wiff niet sien:
 Ik hooye mijn eere nog zoo regn en onbe-
 smet te hebben / als ik had doen gy van my
 scheydde. Daer is het stuk van utw hemde /
 't welk gy my op deze reyze tot een gedenk-
 waerdig lit-reeken gaeft: Neemt dat / en zet
 het in die stebe; en daer is ook den briez met
 des Konings Zegel / die ons den Ribber gaf
 aen de ploeg / doen ik zoo neirstelijck arbejdde
 om u te berlossen / te liebzynen en te berlijp-
 den. Zoo mogen zy weeten waer ik geweest
 heb beze bertien maenden lang. Als dit de
 vrienden hoozden / van groote herwonde-
 ring wisten zy niet wat zeggen. Maer Alex-
 ander bede haer beste kleederen bzingen / en
 neberballende op zyne knien / bad haer met
 beele traenen om bergiffemisse van 't onrecht
 dat hy haer opgeleyt had / en zeyde:

ALEXANDER.

Bergeeft het my bloeme / die ia mijn ber-
 hooden leeft /
 Zyt wilkekom die mijn vermogen heeft /
 Gebenedijdt zy den dag / die u eerst zag /
 Gebenedijdt zy de boozste die u heeft gelaest:
 En het Licfaem daer gy in laegt.
 Gebenedijdt zy d'aerde daer gy op gaet /
 Ach! zonder u waer ik dood geplaeht /
 Onschuldelijck van de Turken kwach /
 Gebenedijdt zy utw deugdelijke daed /
 Ik danke God van uytstand /
 Die hy my booz u: Lief / toezand /
 Bergeeft my toch wat ik heb gezeyd /
 Ten onrecht tegen utwe verbaerheid /
 Heel mijn leeben zal ik u dienst bewijzen /
 Peere hoden my zal utwe eere reynen.

Daer naer leefden zy minnelijck in goeden
 bzebe met malkanderen: en Alexander ber-
 gat nooyt zoo lang als hy leefde dit welbaed /
 den last / grooten arbej / en wonderlijck pe-
 rijckel / dat zyne deugbzaeme Vrouw om
 zynen t'wille onderstaen had; maer hy eer-
 beze grootelijck / en zogt haer altijdt te lieb-
 den. Zy dienden bejde neirstelijck onzen lie-
 ben Peere / onderhoudende zyne Godlyke

Behoven na hun beste vermoegen; en alle jaeren hielden zy gebagtenisse of jaer-gedijde van Alexanders berlossinge / en waeren dan bzoeljk met hunne bzienden / maekende vlinde ciere / zonder nochtang onzen Heere te vergeeten.

Hoe Florentine eene heete kortze krygt, waer af zy overleyd.

Het gebiel van op eenen tijt / als Alexander hield het jaer-gedijde zyn'er berlossinge na gewoonte; en bzoeljk waer met zyne bzienden / dat de goede Florentine verbangen wierd met een straffe kortze / zoo dat zy haer himaelyk geboelbe / en zeyde tot het gezelschap dat haer was:

't Is hier bzeugdeljk voben maeten /
Daerom moet ik my dat gelaeten /
Van ik sien: Want ik sien bebaen /
Met ziekten. Och! ik moet my met ter-
ruste begebben;

O Maria! Moeder van het leeben /
Ik dugt ik heb de doob gelaen.

Alexander zegt tot Florentine:

Ik zal om Medecijnen zenden /
Die met Recepten zullen de ziekte van u
wenden.

De zieke Florentine antwoórdde:

Aren / mijne ziekte en is met grene Me-
decijnen r'enden:

Want noopt Meester in konste zeer groot /
Die eenigen raed wist tegen de doob /
Geen Meester kan my vermaeken /
Van God den Schepper aller zaeken /
Aen hem hangt mijn sterben en leeben.

S L U Y T - R E D E N .

Gy Vrouwen die dit Boek leest, of zult hooren leézen,
Weest eerbaer, heusch, en goed, zoo zult gy zalig weézen.

Alexander.

Ik hoop hy zal u zyn troost geéden:
Roep hem aen / hy zal u gezondhejt
zeynden.

Florentine.

Aren / 't tgdelyk geneezen moet hier eyn-
den /

Maer 't geneezen is Gods Rijk t'erben /
En het sterben is der ziele beerben /
Dat is het sterben / en het geneezen dat
wy meenen.

Florentine MARIA aenroepende, zeyde:

Maria Moeder d. genade /
O Moeder der barmhertighejt /
Kontc my in deezen noob te stude /
En als mijne ziele van my seijeb /
(Die uwen Zoone doob zyn Lyden /
Berlost heeft van de helse doob)
Wilt die van Satang macht bezynden /
En zetten haer op uwen schoot.

Korts daer naer dede Alexander zyn Wyf
eerlyk begraeven met schoone diensten.

Ten lesten oberleeb de goede Florentine /
tot groote bzoefhejt van Alexander
haeren Man; den welken haer eerlyk en
met schoone diensten dede begraeben. En
als hy zyn bebingen gebaen had / siebe
wooztaen zynen wil in Gods wil / en leefde
nog eenen tijt van jaeren / God neerstig-
lyk dienende / en kwam tot een zalig eyn-
de: het welk ons den Almogenden God
ook bekeene. Amen.

plt f.

